

CAMPINIA

**DRIEMAANDELIJKS BLAD VAN HET STREEKACHIVARIAAT
NOORD-KEMPENLAND**

1e jaargang
nummer 3
oktober 1971

Redactie: W. Klaasen, archivaris
Redactieadres: Torenstraat 1, Oirschot
Telefoonnummer: 04997/1424, toestel 001

De prijs voor een abonnement bedraagt f. 4,50 per jaar, te storten op postgirorekening 1069032 van de gemeente Oirschot met vermelding van CAMPINIA.

Uitgeversrecht: Streekarchivariaat Noord-Kempenland
N.B. Op schriftelijk verzoek kan toestemming tot overname worden gegeven.

Geachte Abonnee,

Bij de derde aflevering van CAMPINIA kunnen wij U mededelen, dat het aantal abonnees thans de 700 is gepaseerd. Verwacht wordt, dat dit aantal in 1971 nog zal groeien. Gezien het feit, dat wij maar over een zeer kleine technische staf beschikken (stencyl- en bindwerk inbegrepen), zal een aantal van 1000 abonnees voorlopig voor ons de uiterste grens moeten betekenen.

Stamboonderzoekers willen wij attenderen op onze nieuwe rubriek GENEALOGICA, waaronder wij successievelijk alle in de archieven van het streekarchivariaat aanwezige gegevens over bepaalde geslachten zullen publiceren.

Tevens willen wij nog eens stellen, dat alle opbouwende kritiek en eventuele korrekties van vakkundige zijde bij onze redactie van harte welkom zijn. Wij zijn gaarne bereid eventuele lees- en interpretatiefouten als zodanig te erkennen en in een volgende aflevering onder het hoofd CORRIGENDA te herstellen.

De buitengewone interesse van onze lezers voor het heem, voor de historie en aanverwante wetenschappen, spoort ons aan, hen bij elke aflevering telkens weer een nieuw verleden te doen ontdekken, en de steun en waardering van collega's en vakmensen zijn voor ons een enorme stimulans, om op de ingeslagen weg voort te gaan en wel in een stijgende lijn van inhoud en vorm.

Voor verdere belangstellenden uij; Uw familie-, vrienden- en werkkring treft U onderstaand wederom een aanmeldingsformulier aan. Voor Uw medewerking onze hartelijke dank!

Ten behoeve van onze wministratie mogen wij alle lezers, die hun jaarabonnement nog niet hebben betaald, vriendelijk verzoeken, dit vóór 30 november a.s. te doen.

De Redactie.

Ondergetekende

adres

wenst zich te abonneren op het driemaandelijks blad "Campinia" van het Streekarchivariaat Noord-Kempenland. Het bedrag voor het abonnement ad f. 4,50 per jaar zal hij/zij doen overmaken op postgirorekening 1069032 van de gemeente Oirschot met de vermelding "Abonnement Campinia".

(handtekening)

INHOUD

blz.

	Blz.
I. De korrekte houding van de Nederlands Hervormde Kerkeraad van Veldhoven in 1761 t.a.v. een misplaatste oekumene tussen een reformatorische schepen van Gestel en zijn roomskatholiek dienstmeisje uit Valkenswaard	111
II. De vrijwillige rechtspraak in de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem	113
III. De notulen der vergaderingen van schepenen, burgmeesters, armmeesters, kerkmeesters, zettters en notabelen der in de dingbank van Zeelst-Veldhoven-Blaarthem verenigde dorpen.	124
IV. Het jaarkeurboek van de Vrijheid en Heerlijkheid Oirschot-Best	132
V. De Oirschotse oorkonden van 1311 tot 1791	138
VI. Oude toponymica van Best	144
VII. Genealogica	146
VIII. Huizen en hun bewoners te Oirschot (wordt in aflevering 4 voortgezet)	
IX. Naslagwerken t.a.v. het historisch en genealogisch onderzoek binnen het streekarchivariaat Noord-Kempenland	150
X. Leen uit de hut (door C. Rijken)	151
XI. Frans Jannen en de rovers (uitg "De Koperteuten") door Arie van der Lugt	155

CORRIGENDA

I. april:

- blz. 5: Gestel behoorde niet bij de oude dingbank van Gerle, evenmin bij de .bank van Zeelst-Veldhoven,-Blaarthem. In de*14e en 15e.eeuw vindt men in de Bossche Protokollen "ut in literfis de Gestel" (zoals blijkt uit een schepenbrieg van Gestel), waarbij het gaat over goederen in Gestel, Strijp en Stratum. Gestel. ten noorden van de Dommel behoorde wel tot de parochie van St.-Lambrecht te Blaarthem.
- blz. 10: "Zund" en "Zond" zijn de oude vormen van "Zuid", dus Zuiderwijk betekent Zuiderwijk en "Zuider" is een latere vorm (verg. mond en muiden).
- blz. 41: (regel 8) "prelenii" moet zijn "prelevii"
- blz. 41: (regel 4 v.o.) "stuivers" moet zijn "schillingen"
- blz. 42: "de Agge" moet zijn "de Aggere" (vanden Dijck) "de Lapida via" moet zijn "de Lapidea via" "dictus Bisschop" moet zijn "diotus Bisschop" "ridder Dancaert" moet zijn "ridder Daniel" "uitgangen" moet zijn "pachten" "met uitzondering" is fout, het gaat nl. over de oude lasten. (die niet aan Walterus betaald moeten worden)
- blz. 43: "Godenaert" moet zijn "Godevaert"
- blz. 44: "aan de Beldt" moet zijn "die hi ligghenden heldt" "so teler"" moet zijn "so waer"
- blz. 45: "Aarsel" komt in de 17e-eeuwse belastingkohieren van Best voor, is echter een latere ontwikkeling van Aarle, zoals Gers van Oerle en Heers van Heerle.
- blz. 46: de tweede-verklaring van "laar" is volgens een kenner van oude plaatsnamen verouderd. Het laar lag meestal tu ssen het dorp en het broek. Kilian vertaalt "laar" met "locus incultus et vacuus" of "pascuum publicum". "Gunter" was ook een patronymische familienaam in Den Bosch.
- blz. 47: "Swane" moet zijn "Swave"

I. juli:

- blz. 85: "tarwe" moet zijn "rogge" (siligo)
"uitgang" moet zijn "pacht"
een pond = 20 schillingen (saldi), een pond payment is 7 stuivers waard., een pond oud geld is 31 stuivers waard.

(aan de inzender, die niet genoemd wenst te worden, onze oprechte dank)

I. DE KORREKTE HOUDING VAN DE NEDERLANDS HERVORMDE KERKERAAD VAN VELDHOVEN IN 1767 T.A.V. EEN ZEER MISPLAATSTE OECUMENE TUSSEN EEN REFORMATORISCHE SCHEPEN VAN GESTEL EN ZIJN ROOMS KATHOLIEK DIENSTMEISJE UIT VALKENSWAARD.

(vervolg op de tweede aflevering 1971)

15 maart 1767

De diakens de Bie en van Meurs brengen verslag uit van hun bezoek bij Johanna van Hautert te Valkenswaard, welk verslag is opgetekend en voorgelezen in aanwezigheid van de ouders van Johanna van Houtert en door laatstgenoemden bevestigd. Johanna is één keer door C. Greve misbruikt. Zij werd toen 's nachts om één uur naar zijn kamer gelokt en gedwongen. Zij wist de datum niet meer precies, maar het jongste kind van Greve was toen nog zeer klein. De eed van die bedrieger en verleider zou zij openlijk als vals aanmerken door de waarheid te vertellen, zoals voor de heer officier en de schepenen van Valkenswaard. Daarna gaf zij verslag van haar vertrek uit het huis van koperslager Buckeners te Eindhoven, waar niets oneerbaars gebeurd was. Zij had alleen aan militairen koffie geschonken. Daarvoor gaf zij getuigen op. C. Greve had sedert die bewuste nacht gedurig haar bed en kleding gecontroleerd, om zich gerust te kunnen stellen, dat zij niet zwanger was. Hij had haar zelfs aangespoord abortus te plegen. De Kerkeraad stelde vast, dat door deze mededelingen de presumpties tegen C. Greve waren vermeerderd. De mondelinge argumenten van Greve werden nog eens grondig onderzocht en moesten in zijn eigen nadeel worden uitgelegd. Waarom was nl. de dienstbode tot het laatst in zijn huis geduld en niet eerder weggejaagd? Waarom trachtte hij haar later op verschillende manieren eerloos te maken, terwijl hij eerst beweerde niets van haar zwangerschap te weten? De geruchten waren er nl. al toen de dienstbode nog bij hem in huis was. Waarom liet hij haar gaan zonder gerechtelijk onderzoek te doen instellen naar de schuldige van deze zwangerschap? Waarom heeft de familie van C. Greve tot het laatst toe ontkend, dat de dienstbode zwanger was? Waarom ineens nu die haast om de eed van purgie af te leggen? Men besluit Greve wederom voor de vergadering te doen verschijnen, nl. op 19-3-1767. Ondertekend door A. Ross, J. van Ravesteijn, de Bie en A. van Meurs.

19 maart 1767

De predikant deelt mede, van J. Greve, de vader van C. Greve, een brief te hebben ontvangen d.d. 16-3-1767. Deze brief wordt aan de vergadering voorgelezen. De stijl van dit geschrift is opgeblazen en Gods naam, wordt daarin misbruikt. Men zal J. Greve in verband hiermede niet ontbieden wegens zijn hoge ouderdom, maar hem wel een vermanende brief zenden wegens zijn indecente woorden. In een verwaand rekwest geeft J. Greve nl. te kennen, dat hij zijn zoon gedwongen heeft niet voor de Kerkeraad te verschijnen alvorens zijn brief beantwoord is; tevens verzoekt hij kopie van de handelingen van de Kerkeraad. De vergadering vindt de handelwijze van J. Greve,

om een getrouwde zoon, die schepen van Gestel is, te dwingen niet te komen, belachelijk. Het schijnt, dat de vader bevreesd is, dat zijn zoon schuldig is en zich voor de Kerkeraad zal verspreken. De gevraagde kopie zal worden geweigerd. Aan J. Greve zal een brief worden gezonden met de waarschuwing zijn zoon niet meer te dwingen en zich te onthouden van misbruik van Gods H.Naam. Het wegblijven van C. Greve wordt als zeer verdacht beschouwd. De volgende vergadering wordt vastgesteld op 24-3-1767, waarop C. Greve wederom zal worden ontboden. Ondertekend door A. Ross, J. van Ravesteijn, de Bie en A. van Meurs.

3 april 1767

De predikant deelt mede, dat hij tevergeefs getracht heeft C. Greve te ontbieden. Deze had telkens andere uitvluchten. Op 24-3-1767 moest hij naar een "extraordinair gerecht" te Gestel, op 26-3-1767 naar 's-Hertogenbosch en op 3 april was hij druk bezet met dorpszaken. De nieuwe vergadering wordt belegd op 5-4-1767 (zondagmiddag na de Godsdienstoefening). De koster zal C. Greve tijdig mededelen dat de Kerkeraad bij niet verschijnen genoodzaakt zal zijn de procedure tegen hem voort te zetten. Ondertekend door A. Ross, J. van Ravesteijn, de Bie en A. van Meurs.

5 april 1767

Carel Greve is verschenen. De Kerkeraad is van mening, dat zijn uitvluchten om niet te komen, tegen hem pleiten. Daarop leest Carel Greve een verklaring voor, waarin hij zegt, dat hij nu voor de laatste keer voor de Kerkeraad verschijnt. Verder verklaart hij daarin, dat hij op geen enkele vraag meer zal antwoorden. Bovendien zal hij, als hij nok verder lastig gevallen wordt, middelen naar recht zoeken. En als de politieke rechter deze zaak heeft beëindigd, kunnen de heren beginnen. C. Greve wordt daarna verzocht zich even te verwijderen, hetgeen hij echter weigert, daar hij dit als nutteloos beschouwt. Greve verlaat oneerbiedig de vergadering. De Kerkeraad konkludeert, dat de brief en de houding van Greve op een schuldig geweten wijzen. Kerkelijke tucht is ook nu reeds noodzaak en wel i.v. m. zijn verbitterd en hoogmoedig gedrag. Om verdere ergernis in de gemeente te voorkomen wordt Greve gecensureerd en hem het gebruik van het Avondmaal verboden, totdat hij de Kerkeraad als kerkelijke rechter erkent en niet meer weigert met deze te onderhandelen. De censuur zal van de kansel warden afgekondigd, opdat de gemeenteleden geen bezwaren zouden gevoelen, om samen met C. Greve aan de H. Tafel te verschijnen. De koster van Gestel zal opdracht ontvangen om Greve daarvan in kennis te stellen. Ondertekend: Ds. A. Ross en de Kerkeraad.

26 april 1767

De Kerkeraad bevestigt, dat de predikant de censuur tegen C. Greve volkomen volgens de intentie van de Kerkeraad vanaf de preekstoel heeft bekendgemaakt op 12-4.-1767. De predikant stelt voor, een kommissie van de Kerkeraad naar de stadhouder van Gestel te zenden, om verslag te vragen, zodra de politieke procedure tegen C. Greve

is beëindigd. De Kerkeraad verzoekt de predikant deze kommissie op zich te nemen. Getekend door Ds. A. Ross en de Kerkeraad.

8 mei 1767

De predikant brengt verslag uit van zijn kommissie bij de, officier van Gestel betreffende de procedure tegen C. Greve. Laatstgenoemde heeft een rekwes ingediend met het verzoek te worden toegelaten tot de eed van purgie. Er wordt geadviseerd deze te weigeren op grond van suspicie. De Kerkeraad zal op de hoogte worden gehouden. Getekend door Ds. A. Ross, Hermani, J. van Ravesteijn, de Bie en A. van Meurs.

18 oktober 1767

De predikant deelt mede, dat C. Greve hem op 14-10-1767 heeft verzocht, een Kerkeradsvergadering te beleggen, om hem gelegenheid te geven een voorstel tot ontheffing van zijn censuur te kunnen doen. C. Grove wordt binnen geroepen en verklaart, de Kerkeraad als zijn kerkelijk rechter te erkennen. Hij verzoekt ontheffing van censuur. De Kerkeraad besluit met deze verklaring genoegen te nemen en C. Greve van zijn censuur te ontheffen. De predikant zal voor de afkondiging zorg dragen. Ondertekend door Ds. A. Ross, S. Hermanni, J. van Ravesteijn, de Bie en A. van Meurs.

II. DE VRIJWILLIGE RECHTSPRAAK. IN DE RINGBANK ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEM.

(vervolg)

81. B. 17-9-1614 blz. 32/2-33/2

Jan Janssen Mathijssen verklaart aan Bartholomeus Henrick Roijmans alle jaar schuldig te zijn op Bamisse een erfcijs van 7 gulden, eerste vervalldag op Bamis over een jaar, en wel wit de navolgende goederen: a) huis, hof en aangelag in de parophie van St.-Lambert te Blaarthem (belendende percelen; Henrick Joris, de Gemene Straat, Frans Janssen en de kinderen van Art Janssen), b) een stuk land aldaar, genoemd "De Halve Acker" (belendende percelen: Bartel Henricx, Ruth Peters, Frans Janssen en Willem Laureijssen), c) een groesland, genoemd "Het Goor" (belendende percelen: Bartel Henricx, Willem Huijben, Frans Janssen en de kinderen van Art Janssen). Tot meerdere zekerheidstelling van deze betaling heeft Jan Rutten met toestemming van zijn kinderen Henrick en Goijart tot medeonderpand gesteld een beemd te Blaarthem, genoemd "De Lievendael" (belendende percelen: Bartholomeus Roijmans, Willem Huijberts, Sibbert Henricx en de Gender). Opzegtermijn 3 maanden tevoren. Jan Janssen Mathijssen zal Jan Rutten super se et omnia sua schadeloos houden.

Schepenen: Jan Joosten - Ariaen Janssen

(Henderick Coolen als lasthebber van zijn moeder, bezitster van deze schuldbekentenis, verklaart dat deze rente volkomen betaald is. Getekend door W. Borgers, Jan Borgers en sekretaris Vitus van Vlodroph 4-2-1727)

82. B. 17-9-1614 blz. 33/3 - 35/1

Erfscheiding tussen de kinderen en erfgenamen van Jan Mathijssen t.w. Henrick Janssen, de kinderen van Aert Janssen, Frans Janssen, Christina Jans Mathijssen en Jan Janssen.

- I. Aan Henrick Janssen worden toebedeeld: a) de halve schuur met de plaats waarop de schuur staat (de andere helft blijft aan vader Jan Mathijssen en aan de moeder zolang deze leven), b) de halve "Misthoff" en een akker bij het huis (belendende percelen: Jan Rutten en Cornelis Dielissen), c) een stuk groesveld in de "Gooren" (belendende percelen: aan weerszijden Bartel Henricx). Uit deze goederen moeten jaarlijks 10 vaten rogge aan de kerk van Blaarthem worden gegeven.
- II. Aan de kinderen van Aert Janssen worden toebedeeld: a) de halve "Schrobbersdries" naast het huis (belendende percelen: het oude woonhuis, Jan Rutten en de Gemene Straat), b) het "Voorste Goor" (belendende percelen: Bartel Henricx, Willem Huijbers en Jan Claeus).
- III. Aan Frans Janssen worden toebedeeld: a) de helft van de "Halve Askor" (belendende percelen: de kinderen van Wouter, Gerit Happen, de kinderen van Everart van den Brouck en het erf van Berwouts), b) een weideveld op het "Goor" naast Bartel Henricx, c) de halve boomgaard met een halve koolhof naast Frans Marcelis en de Gemene Straat.
- IV. Aan Christina Jans Mathijssen worden toebedeeld: a) een akker bij het huis (belendende percelen: Jan Claeus, Jan Rutten, Cornelis Dielis), b) een groesveld op het "Goor" (belendende percelen: Bartel Henricx Roijmans en Thonis Henrick Bastiaens), c) de halve "Schrobbersdries" (belendende percelen: Bartel Henricx, Jan Rutten en de Gemene Straat).
- V. Aan Jan Janssen worden toebedeeld: a) de helft van de "Halve Acker" (belendende percelen: Rutger Petersy Bartholomeus Henricx, Willem Laureijssen en Frans Janssen), b) een groesveld op het "Goor" (belendende percelen: Frans Janssen, de kinderen van Aert Janssen, Willem Huijbers en Bartholomeus Henricx), c) de halve boomgaard. Hieruit is jaarlijks verplicht een cijns van 2 lopen rogge aan de H. Geest te Strijp, 1 loop rogge aan de kerk te Strijp, 1 loop rogge aan de pastorie te Strijp, 16 lopen rogge aan de kerk van Blaarthem en een cijns van 1,5 stuiver aan de Heren van der Baseldonc.

Schepenen: Jan Joosten - Ariaen Janssen.

83. B. 17-9-1614 blz. 35/2

Henrick Janssen Mathijssen, de kinderen van Art Janssen t.w. Jan Peters als mombler van zijn vrouw Anneken Arts, en Joost Anthonissen als mombler van zijn vrouw Mariken Arts, Jan en Tomas Aertssen als mombleren van de minderjarige kinderen van Art Janssen (Mathijs, Elisabeth, Aertken en Aleijt), Frans Janssen en Christina, de dochter van Jan Mathijssen met haar mombler Jan Jacopsen, hebben overgedragen aan Jan Janssen Mathijssen het oude woonhuis van hun ouders

in de parochie van St.-Lambertus te Blaarthem met de halve "Misthoff" en de vaarweg tussen de "Schobbersdries" en het woonhuis met de weg oostwaarts.

Schepenen: Jan Joosten - Ariaan Janssen,.

84. B. 24-6-1614 blz. 36/1

Willem Pauwels Coolen draagt over aan Jhr. Goijart van Eijck de "Waterstroom" naast de beemd van Willem Coolen. Jhr. Goijart van Eijck belooft de "Waterstroom" te repareren en eventuele Schouwkosten voor zijn rekening te nemen. Mocht het water schade brengen aan de beemd, dan zal deze door Jhr. Goijart worden hersteld.

Schepenen: Jan Joosten - Antonis Adriaens

85. Z.-Ve. 18-9-1614 blz. 36/2

Joost Janssen draagt over aan Aleijda, de weduwe van Dirck Peters, een rente van 3 gulden uit een erfbrief van 7,5 gulden per jaar, die Jan Aelberts beloofd had aan Marten Jacops en die Joost Janssen per koop van Marten Jacops had verkregen. De rente kan worden gelost met 50 gulden en met de onbetaalde pachten.

Schepenen: Jacob Tielemans - Art Janssen.

86. Z. 23-10-1614 blz. 36/3 37/1

Gerechtigde verklaring van Jan Jacobssen contra Heijlwich Crijns, de weduwe van Dierick Wouters, met getuigenverklaringe van Art Wilberts (in zijn tijd sekretaris van de Heerlijkheid en Dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem), oud 76 jaar, van Jenneken, de weduwe van Peter Janssen, oud 78 jaar, en van Catharina, de vrouw van Jan Cornelissen, oud 60 jaar, dat de akker, genoemd "Jan Alen Acker", toebehorende aan Jan Jacopssen (belendende percelen: Heijlwich Crijns, de kinderen van Peter Diericx, Mariken Hooben en Jan Cornelissen), altijd met karren, ploegen en beesten is bevaren resp. begaan vanaf de Akkerstraat over het "Geerken" van Claeus Brouwers en dan over de akker van Heijlwich Crijns naast het land van Aert Wilborts en Meriken Hooben. De getuigen, door de officier beëdigd, verklaren hiermede te akkorderen.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Henrick Willemsen.

87. Z. 19-10-1614 blz. 37/2

Anthonis Bartholomeus als mombere van zijn vrouw Katharina verklaart, dat Marcelis Cornelissen hem alle patrimoniale goederen volledig heeft betaald, die Katharina waren aangestorven van haar ouders Henrick Thomassen en diens vrouw Elisabeth.

Schepenen: Henrick Willemsen - Pauwels Mathijssen.

88. Zo. -Ve. 29-10-1614 blz. 37/3 - 39/1

Goijart Hermans heeft in belening overgedragen aan Jan Peter Daniëls zijn huis, erf en hof te Sonderwijck-Velthoven (Schoot):

1. huis met aanglag (belendende percelen: Peter Diricx, Heijlken,

de weduwe van Jan Danen, en de kinderen van Jacob Jan Zegers), 2) het "Voorste Beemdeken" (belendende percelen: Jacop Janssen en Heijiken Jan Darien), 3) nog een beemd, genoemd "De Rijt" (belendende percelen: de kinderen van Jacob Janssen, de Dijk, Jan Emmen en Willem Arts), 4) "De Rouwe Bocht" (belendende percelen: Peter Diericx, Willem Artssen, de kinderen van Jacob Janssen en de Gemene Straat), 5) "De Voort Beemd" (belendende percelen: de strooivan de "Cleijne Voort", de demene Heij., Jacob Janssen, de Straat en het erf. van Hdndrick Hendricx), 6) de "Tonis Acker" (belendende percelen: Floris van Eijck, Berbel Grijns, Peter de Coter alsmede de kinderen van Jacob Janssen), 7) "Het Coppelken" (belendende percelen: de kinderen van Jacob Janssen en Peter Diercx), 8) "Hot Breembocht" (belendende percelen: Peter Diercx, Lijsken Hermans en Jan Aertsen), 9) "Het Hoochvelt" (belendende percelen: Jacob Janssen, de Gemene Straat, Peter Diercx en Willem Arts), 10) "D'Acker Bochitien" (belendende percelen: Peter Diericx en Willem Arts), 11) "Het Clootgen" (belendende percelen: Jhr. Floris van Eijck, Joost Bressers, Willem Janssen), 12) "De Streep" (belendende percelen: het erf van Jhr. Wijffliets, Peter Diercx, Jacob Janssen, Anneken Willem Tonis en Jhr. Floris van Eijck), 13) De "Wouters Acker" (belendende percelen: Peter Dircx, de kinderen van Jacob Janssen, Wierick Henricx en Jhr. Floris vanEijck).

Deze beloning geldt voor 40 jaar. Jan Peters is verplicht alle cijnzen en lasten uit deze goederen te betalen. Het huisje van Mariken Goijarts mag gedurende de belening door haar worden bewoond.

Lasten: a) jaarlijks 31 vaten rogge. van Oerlese of Stakenbroekse maat,. b) 10 vaten rogge voor het kapittel in Den Bosch; c) 6 vaten rogge aan hét Heilig Cruijs te Veldhoven, d) 4 gulden en 10 stuiver aan Peter Dircx, e) 3 gulden aan de Ulenberch te Den Bosch, f) 7,5 stuiver aan J. Emmen, g) een cijns van 7 oort te Eersel, h) een cijns van 1 penning te Oerle, i) 2 stuiver 1,5 oort aan het kapittel van Oirschot en j) 1 loop rogge aan de pastorie van Veldhoven.

Voor deze lening zal Petersen betalen 370 gulden en wel 70 gulden op Lichtmis a.s. en de overige 300 gulden op Lichtmis over een jaar. Mocht, hij dan nog niet betaald hebben, dan is hij een rente van 6 % Verschuldigd.

Schepenen: Jan Jacobssen - Michiel Pauwels.

89. Z. 30-10-1614 blz. 39/2

Adriaen Daniëls heeft krachtens naderschap aan Dierick Laureijssen overgedragen een uitgang van 8 lopen rogge, zoals hij door koop had verkregen van Anthonis Cornelissen, aan wie Dirck rente verschuldigd was door koop van een akker aan de Valgaterweg uit een meerdere korenrente van 4 mud en 1 loop rogge, vroeger door Rutger Wouter Stoops zoon beloofd aan Niolaes Willems Wijmans, volgens schepenbrief van Eijndhoven d.d. 10-1-1356. Schepenen: Michiel Pauwels - Willem Marcelis.

90. Z. 30-10-1614 blz. 39/3

Antonis Cornelissen verklaart, dat Adrian Daniëlsen hem de som van 50 gulden heeft betaald, die deze beloofd had te betalen in mei a.s. betreffende de koop van een rente van 8 lopen rogge.

Schepenen: Michiel Pauwels - Willem Marcelis.

91. Z. 7-11-1614 blz. 39/4 40/

Jacob Marcelis heeft aan zijn zwager Andries Daniëls overgedragen: a) een weiland, genoemd "De Wijerdries" met het halve Haevervelt te Zeelst (belendende percelen: de boomgaard van de kinderen van Jan Janssen Blicx en Berta, de dochter van Jan Blicx), b) een stuk groesveld, afgegraven van het Haevervelt (belendende percelen: het Haevervelt, de Gemeijnt en het Heijvelt).

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

92. Z. 7-11-1614 blz. 40/2

Andries Daniels heeft aan zijn zwager Jacob Marcelis overgedragen: a) een vierde van de boomgaard en van de Staxdries, afkomstig van Jan Janssen Blicx te Zeelst (belendende percelen: de Bocht, Jacob Marcelis en de Gemeijnt) met nog een "streepken" van de "Wijer" in de "Wijerdries", b) een vierde van het "Heijvelt" in het aangelag (belendende percelen: de Gemeijnt, de Wijerdries en het Haevervelt).

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

93. Z. 8-11-1614 blz. 40/3

Lambert Eijmertsen verklaart schuldig te zijn aan Willem Joppen van nu tot over een jaar 250 gulden tegen een rente van 7 % en wel onder de volgende voorwaarden: bij de aflossing moeten worden betaald 30 dubbele gouden Albertuspenningen á 5 gulden en tien stuiver, 4 dubbele dukaten á 8 gulden 2 stuiver, de rest in gangbaar geld.

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

(voor een jaar verlengd op 20-12-1615, schepenen: Dierick van Hooff en Ariaen Jansen)

94. Z. 8-11-1614 blz. 40/4 - 41/1

Lambert Eijmertsen als momber van zijn vrouw Heijlwich heeft Henrick Willems en diens vrouw gerechtelijk verzocht aan hem als eiser over te dragen (in koop) de erfgoederen, die Henrick per koop had verworven van de momber en voogd van Jenneken, de weduwe van Claes Janssen, en haar kinderen. Lambert stelt voor de Godspenning en alle andere kosten (slagen, schrijfgeld etc.) te restitueren en Hendrick schadeloos te stellen. Daar Hendrick niet vindbaar was en zijn vrouw de naderschap niet wenste te aksepteren, heeft Lambert als naderman het geld bij de schepenen gekonsigneerd t.w. 30 dubbele gouden Albertuspenningen en 1 dukaat, te vermeerderen en te verminderen naar recht en gebruik. De vorster zal van 's-Herenwegen oproep doen. Wordt aan de oproep niet voldaan, dan moet een boete van 25 gulden worden

betaald.

Schepenen: Willem Marcelis - Michiels Pauwels.

95. 17-11-1614 41/2

Joost Peterssen heeft overgedragen aan Margaretha Henselmans de helft van een rente van 14 gulden per jaar (met alle dokumenten), die hem ten deel was gevallen in een erfscheiding tussen hem en zijn mederfgenamen volgens schepenbrief van Bergeijk van 21-9-1589. Verder verklaart Joost de rente voor enige jaren reeds eigenhandig aan Margaretha overgeschreven en overgegeven te hebben, voor welke rente hij verklaart ontvangen te hebben 3 gulden en 6 stuiver per jaar op de "Boerenhovel" te Eersel...

Schepenen: Pauwels Thijssen - Jan Jacobsen.

96. Zo.-Ve. 23-6-1614 blz. 41/3 - 42/1

Mr. Henrick Peters (voor zich zelf en voor Willem Jan Dielissen), Dielis Tonis, Jan Jan Dielissen en Wouter Jan Dielissen hebben overgedragen aan Jan Tonis een stuk beemd, dat hun was aangestorven van Lujck Lujcksen den Jongen, gelegen aan het eigendom van Jan Tonis te Sonderwijck Velthoven en genoemd "Op die Dommel inde Claechpoirt" (belendende percelen: Everart Laureijssen, Jhr. Goijart van Eijck, Jan Jansen en Thomas Henricx van Oerle).

Schepenen: Michiel Nijssen - Jacop Tielemans.

97. 23-11-1614 blz. 42/2

Testament van Peter Gerarts en zijn vrouw Elijsabeth: de langstlevende mag over alle tijdelijke goederen geheel vrij beschikken. Eventuele nog uitstaande schulden zullen eerlijk worden betaald.

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

98. 25-11-1614 blz. 42/3

Willem Gijsberts verklaart : schuldig te zijn aan Peter Jacobs van 1 december a.s. tot over 4 jaar een bedrag van 50 gulden tegen een rente van 3 gulden per jaar, eerste vervaldag 1 december 1615.

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels
(deze rente is gelost op 15-1-1623)

99. Z.: 25-11-1614 blz.: 42/4,- 43/1.

Michiel Pauwels heeft overgedragen aan: Hendrick Willemsen een stuk weiland in het "Muggenhool" te Zeelst (belendende percelen: Andreas Henricx., Jan Janssen Staessen, Gerart Artssen)

Schepenen: Willem Marcelis - Michael Pauwels.

100. Z. 25-11-1614 blz. 43/2

Hendrick Willemsen verklaart aan Michiel Pauwels voor de overdracht Van het Weideveld in het Muggenhool te zullen betalen 114 gulden

en 2,5 stuiver en wel tot Lichtmis a.s. zonder rente. Mocht hij dan niet in de gelegenheid zijn dit bedrag te betalen, dan zal een jaarrente van 16 penningen moeten worden betaald.

Schepenen: Willem Marcelis - Antonis Ariaens.
(afgelost 16-4-1629)

101. Z. 25-11-1614 blz. 43/3

Jan Pauwels, broer van Michiel, verklaart, dat hij de verkoper (zie 100) "nader in den bloede" is dan Henrick Willemsen en dat hij dus de goederen zal moeten verkrijgen. Hij stelt voor aan Henrick Willemsen al het geld te restitueren wat hij bij deze koop heeft besteed en hem van alle geloften te ontlasten.

schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

102. Z. 14-11-1614 blz. 43/4

Jan Francen heeft als momber van zijn vrouw overgedragen aan Mariken, de dochter van Jan Sijmons en diens vrouw Anna te Zeelst, alle goederen die hem waren aangestorven van Jan Sijmons en wel onder de volgende voorwaarde: mocht Jan Francen vóór Peterken, zijn vrouw en dochter van Jan Sijmons, overlijden, dan is Mariken verplicht, haar zuster Peterken bij haar te laten wonen in het huis dat haar door Jan Francen is overgedragen, terwijl zij dan ook aan Peterken 4 roeden land moet geven (per roede 30 stuiver). Mocht Mariken de goederen aan vreemden willen verkopen, dan mag Jan Francen deze voor 70 gulden wederom terug nemen.

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

103. Ze 14-11-1614 blz. 44/1

Willem Joosten heeft, als momber van zijn vrouw Willemkken, de dochter van Jan Sijmons, aan Henrick Janssen overgedragen alle goederen, die hem waren gegeven en aangestorven van Jan Sijmons en diens vrouw Anna te Zeelst.

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel pauwels

104. Z. 14-11-1614 blz. 41/2

Henrick Janssen verklaart schuldig te zijn aan Willem Joosten voor de overdracht van goederen (zie 103) van Kerstmis a.s. tot over een jaar de som van 40 gulden en wel zonder rente.

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

(deze schuld werd betaald in tegenwoordigheid van de schepenen Dierick van Hooff en Ariaen Janssen)

105. Z. 14-11-1614 blz. 44/3

Maria, de dochter van Jan Sijmons, en haarMomber verklaren schuldig te zijn aan Henrick Janssen Sijmons van Kerstmis a.s. tot over een jaar een bedrag van 40 gulden en wel zonder rente

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

(deze schuld werd betaald in tegenwoordigheid van de schepenen Dierick van Hooff en Ariaen Janssen).

106. Z. 15-11-1614 blz. 44/4-5

Erfscheiding tussen Henrick Janssen en zijn zuster Maria betreffende de goederen, hun aangestorven van hun ouders Jan Sijmons en Anna, en die zij van hun mede-erfgenamen in koop hebben verkregen:

- I. aan Henrick is ten deel gevallen a) de Caemer met een roede van het erf om verder te kunnen timmeren en de helft van de Dries te Zeelst (belendende percelen: Lambert Arts, de Gemene straat en Jan Stoffels), b) de halve Berckacker (belendende percelen: Lambert Arts, een stuk land van &e Hasenbosch en Andries Hendricx);
- II. aan de minderjarige Maria is ten deel gevallen a) de Herdt met het achterhuis en de helft van de Dries (belendende percelen: de Gemeijnt en Lambert Arts, b) de helft van de Berckacker (belendende percelen: Jan Danins, de Hasenbosch en Andries Henricx).

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

107. Z. 3-12-1614 blz. 45/1

Testament van Mariken, de weduwe van Willem Wouters. Zij verklaart, dat haar overleden zwager Jan Wilberts bij leven van haar dochter Lenartken uit handen van haar mombler Henrick Gerarts 50 gulden heeft ontvangen, dat haar zoon Wouter 16 gulden heeft ontvangen en haar zwager Jan Janssen 25 gulden en nog eens 15 gulden, en dat haar dochter Jenne een bed met toebehoren heeft ontvangen ter waarde van 20 gulden. Aan haar dochter Anna wordt thans toebedeeld als beloning voor haar getrouwe dienst een bedrag van 16 gulden (te ontvangen van Peter Janssen Steijmans) en haar beste rok. Aan haar nichten Marie en Jenne geeft zij haar andere rok en de hoijcke (waarbij de eerste keus is aan Maria). Aan haar nicht Mariken, dochter van Jan, geeft zij haar kleine rok.

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

108. Z. 7-12-1614 blz. 45/2 - 46/1

Andries Daniëls als mombler van zijn vrouw Heijlwich en Jacop Marcelis als mombler van zijn vrouw Marie leggen over een kontrakt van 6-9-1614, inhoudende een akkoord betreffende alle schulden en wederschulden, alsmede inzake alle geschillen en de vier jaar die Andries reeds in vruchtgebruik had. T.b.v. Jacop ziet Andries af van het gedeelte van Anneken, de zuster van zijn vrouw Heijlwich, en ook van het gedeelte der kinderen van Jan Henricx Populier. Andries verklaart, dat alle schuldbeloften van Lenart Jan Goijarts zijn ingelost. Hij ziet af van zijn rechten op het erf "De Populier" te Meerveldhoven ten behoeve van Jacob Marcelis en ook van zijn rechten op de "Hoiymeir". Voor de vier jaar van zijn vruchtgebruik verklaart hij aan Jacob Marcelis 32 gulden schuldig te zijn. De lasten moeten door Jacob Marcelis worden betaald. Tevens betaalt Jacob de getuigenkosten te Eindhoven en 's-Hertogenbosch. Het kontrakt was ondertekend door Joost Janssen, Zeger Henricx en Gerit Peters.

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

109. Zo 7-12-1614 blz. 46/2

Andries Daniëls als mombber van zijn vrouw Heijlwich en Jacob Marcelis als mombber van zijn vrouw Marie hebben een "erfmangeling" gedaan, waarbij Andries aan Jacob, overdraagt een vierde deel in het heiveld "Het Boeckendevelt" (belendende percelen: Jhr. Goijart van Eijck, Evenart Henricx, Jan Neeskens en de Gemeijnt).

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

110. Z. 7-12-1614 blz. 46/3

Andries Daniëls (namens zijn vrouw) en Jan Pauwels als mombber van zijn vrouw Elijsabeth hebben een erfmangeling gedaan, waarbij Andries aan Jan heeft overgedragen: a) zijn achtste deel in de "Bocht" (belendende percelen: Jacob Marcelis, de Boomgaard en de Gemene Straat), b) het achtste deel in de Zoeakker (belendende percelen: Jacob Marcelis, Berta Cornelis met haar kinderen, de erfgenamen van Mijs Claeus).

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

111. Z. 7-12-1614 bi-zo 46/4

Jan Pauwels als mombber van zijn vrouw en Andries Daniëls hebben een erfmangeling gedaan, waarbij Jan aan Andries overdraagt het vierde deel in de "Wijerdries (belendende percelen: de kinderen van Berta Cornelis, het Heijvelt van Jacob Marcelis, het Haevervelt, Gemeijnt en de halve wal naast Jacobs Heijvelt), b) een vierde deel in het Haevervelt (belendende percelen: Berta Cornelis, Andries Daniëls, de Gemeijnt en het Heijvelt van Jacob Marcelis).

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels..

112. Z. 9-11-1614 blz. 47/1

Jan Francen als mombber van zijn vrouw Peterken, dochter van Jan Sijmons, heeft verkocht en overgedragen aan zijn zwager Henrick Janssen de goederen, die hem zijn aangestorven van Jan Sijmons en diens vrouw Anna te Zeelst. Mocht Jan Francen eerder komen te overlijden dan Peterken, dan is Hendrick Janssen verplicht Peterken bij haar zuster Mariken te laten inwonen. Tevens zal hij aan Peterken nog moeten geven vier roeden in de hof van zijn erf, waarvoor Peterken 30 stuiver per roede zal betalen.

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

113. Z. 9-11-1614 blz. 47/2

Hendrick Lamberts verklaart, dat hij 9 jaar geleden reeds een obligatie heeft afgegeven t.g.v. Ruth en Goijart Janssen ten bedrage van 38 gulden en 10 stuiver voor afgekocht garen en dat hij dit bedrag alsnog schuldig is.

Schepenen: Antonius Ariaens - Hendrik Jan Rutten.

114. Zo. - V.e. 4-11-1614 blz. 47/3

Willem Janssen Vrancken heeft voor deze schepenbank voormaals verklaard schuldig te zijn aan Peter Peters Willemsen jaarlijks 20 stuiver

als uitgang uit een huis te Zonderwijck, genoemd "De Helle". De originele schepenenbrief, geschreven door Art. Wilberts, was van 30-3-1575. Heden, 14-11-1614, is verschenen Jan van Aelst als momber van zijn vrouw en heeft verklaard, dat kapitaal en rente zijn betaald. Getuigen waren Everart Gijsborts en Bartholomeus Janssen. Was getekend door notaris Thomas Diericx. "Quod testor" Je. Steijmans sekretaris.

115. 16-12-1614 blz. 47/4 - 49/1

Erfscheiding tussen Peter Janssen, Jan Janssen, Peter Crijnen als momber van zijn vrouw Catharina Jans en Jenneken Jans, aangaande de nalatenschap van hun ouders Jan Lamberts en Aleijt:

I. Aan Peter Janssen wordt toegeedeeld: a) het nieuwe huis met een derde van het aangelag (24,5 roe), b) de halve "Oersche Acker" (belendende percelen: Wierick Henricx en Jenneken Servacen), c) een vierde deel in de "Goire" (belendende percelen: Goorstraat en Jan Francen), d) jaarlijks te betalen aan de kinderen van Aert de Snijder 2 gulden, e) een jaarlijkse cijns uit deze goederen van 6 gulden en 5 stuiver, Joffrouw Petronella van Eijck, f) jaarlijks te betalen aan Marcus Gijben 3 gulden en aan dezelfde één keer 5 gulden, g) de pacht aan Matteus Wouters.

II. Aan Jan Janssen wordt toegeedeeld: a) het oude woonhuis met een derde van het aangelag (24,5 roe) (belendende percelen: Berbel Henricx en de Straat) b) de halve "Oersche Acker" (belendende percelen: Jan Francon, Michiel Nijssen en Jenneken Servacen), c) een vierde deel in de "Coire" (belendende percelen: Willem Janssen Steijmans, de Goorstraat en Frans Francen). Jaarlijks moet Jan Janssen navolgende pachten betalen: a) 150 gulden aan de weduwe van Dirck Peters en haar kinderen, b) de pacht aan Matteus Wouters.

III. Aan Peter Crijnen (man van Catharina Jans) wordt toegeedeeld: a) een beemdeken (belendende percelen: Dirck Peters, Peter Wouters en. Jan Jacops), b) de halve "Tonis Hoppenacker" (belendende percelen: Jan Jacops, Jan Francen en Dirck Henricx), c) een vierde deel in de "Coire" (belendende percelen: Frans Francen en de Goorstraat).

IV. Aan Jenneken Jans wordt toegeedeeld: a) het "Griet Correnhuisken" met een derde van het aangelag (24,5 roede) (belendende percelen: Willem Huijberts en de Straat), b) de halve "Tonis Hoppenacker" (belendende percelen: Frans Henricx, Jan Francen en Jan Jacops), c) het vierde deel in de "Coire" (belendende percelen: de weduwe van Vaes Henricx, Frans Francen en de Goorstraat), d) een jaarlijkse cijns uit deze goede en aan de H. Geest te Veldhoven (13,5 stuiver), e) aan het nieuwe huis 10 gulden één keer
Schepenen: Henrick Willemsen - Pauwel Mathijssen.

116. 27-12-1614 blz. 49/2

Jan Rutten van Eijndhoven verklaart schuldig te zijn aan Anthonis Willems ben bedrag van 107 gulden te betalen op Bamis a.s. Hiermede komt een schuldbekentenis van 27-12-1612 ad 106 gulden te vervallen.

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

117. Z.-Str. 27-12-1614 blz. 45/3

Lambert Eijmertssen draagt over aan Gerart Artssen een halve beemd, die hij krachtens naderschap verkregen had van Henrick Willemsen, gelegen Zeelst en Strijp (belendende percelen: Peter Tenenbosch, Tonis Goijarts en IJken Bastiaans).

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

118. Z. 27-12-1614 blz. 49/4 - 50/1

Elijsabeth, de weduwe van Jan Antonis, heeft krachtens testament van haar overleden man en van haar d.d. 15-5-1609 verkocht en overgedragen aan haar zwager Gerart Artssen een akker op het "Horenven" te Zeelst (belendende percelen: Adam Janssen, Aleijt, de weduwe van Antonis Willemsen, de verkoopster en de koper). Hieruit moet jaarlijks worden betaald 1,5 stuiver en 0,5 oort cijns aan Jonker Borchgraeven te Oirle.

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

119. Z. 27-12-1614 blz. 50/2

Gerart Artssen verklaart schuldig te zijn aan Elijsabeth, de weduwe van Jan Antonis, voor de overdracht van een akker op het "Horenven" te Zeelst 289 gulden en 10 stuiver, te betalen op Kerstmis a.s. Rente 6%.

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

120. 5-1-1615 blz. 50/3

Henrick, zoon Van Jan Diericx van Oerle, verklaart schuldig te zijn, aan Jan Lenart Petersen van Lichtmis a.s. tot over 5 jaar een bedrag van 50 gulden (lening) tegen een rente Van 3 gulden per jaar; eerste vervalddag Lichtmis a.s.

Schepenen: Willem Marcelis - Michiel Pauwels.

(wordt vervolgd)

UIT DE AANTEKENINGEN VAN MEESTER CORNELIS RIJKEN:

"Heer, bewaar mij voor mijn vrienden, voor mijn vijanden zal ik mezelf wel bewaren!"

"Het portret van een vader is voor een vreemde niets dan een beeld, maar voor een zoon is het een boek, waarin hij steeds leest, wat zijn plicht is."

"De Weelde is uitgevonden om geldnood te verbergen."

"Gevoel is een eenzijdige rechter."

"Lachen is gezond, maar het moet niet te lang duren."

"Het genie springt over de afgrond, het talent bouwt er een brug over."

III. DE NOTULEN DER VERGADERINGEN VAN SCHEPENEN,
BURGEMEESTERS, ARMMEESTERS, KERKMEESTERS, ZETTERS EN
NOTABELEN DER IN DE DINGBANKVAN ZEELST-VELDHOVEN-
BLAARTHEM VERENIGDE DORPEN.
(vervolg)

71. V. 15-4-1765 1/134r

De burgemeesters van Veldhoven Dirk Hendrik Bogers en Norbertus Kleffens hebben bij het huis van de schepen Jacobus van Ravesteijn op gemeentekosten in de straat tegenover het erf van Adriaan van Trigt een goot of waterlozing laten leggen. Eenzelfde goot heeft men laten leggen tussen het huis van de kinderen van Ravensteijn en het huis van de weduwe van Hendrick van Berkmeede. Deze waterlozingen moeten in het vervolg door de eigenaren der huizen worden onderhouden.

72. V. 8-9-1768 1/135v-136v

Vergadering van stadhouder de Jongh, president Stephanus Hermanni en de schepenen van Veldhoven, waarbij eerstgenoemde erop aandringt, geen vergaderingen meer te houden in een herberg om zodoende onnodige kosten te vermijden, maar een passende vergaderplaats aan te wijzen. Hij geeft in overweging een raadhuis te bouwen en belooft hiertoe zijn volle medewerking. Er wordt besloten tijdelijk een partikuliere vergaderruimte aan te wijzen en terstond stappen te doen voor de bouw van een raadhuis.

73. V. 24-11-1768 1/138

Vergadering van stadhouder de Jongh, president Stephanus Hermanni en de schepenen Jacobus van Ravensteijn en Antonij van Meurs, waarbij eerstgenoemde een rekest van predikant Ross in behandeling brengt aangaande een nieuw pastorie. Daar het onvermogen van de ingezetenen dit echter niet toelaat, wordt door de stadhouder voorgesteld, door de architect Francis van de Weijer in de oude pastorie een inspectie te doen houden om na te gaan, of hiervan zonder hoge kosten niet een goed huis is te maken. Aldus wordt besloten.

74. Z.V.B. 12-1-1769 1/139

Vergadering van president en schepenen van Zeelsts Veldhoven en Blaarthem, waarbij president Stephanus Hermanni mededeelt, dat Jacobus Loopman, in ondertrouw met Elisabeth van Geldrop, zijn huwelijk gaarne wil voltrekken, hetgeen thans reeds 6 weken is uitgesteld in verband met het leveren van een borgbrief, en dat hij nu een borgbrief van de R.K. armmeesters uit Den Haag d.d. 3-1-1769 heeft ontvangen. De vraag is of men deze borgbrief moet admitteren en de proklamatie van predikant Ross moet laten doorgaan. De regenten van Veldhoven zien geen reden, de huwelijksvoltrekking verder tegen te houden. De schepenen van Zeelst en Blaarthem willen de zaak tot zaterdag a.s. in beraad houden en volgens de resolutie van de H.M. d.d. 20-10-1763 handelen.

75. Z. 6-2-1769 1/152-153

Kopie van een rekwest aan de Raad van State der Verenigde Nederlanden, opgesteld door Hendricus de Wit en Adriaen van der Meer, schepenen te Zeelst, aangaande de bouw van een nieuwe school voor de kinderen van Zeelst en Meerveldhoven, daar de oude school, door de toestroom van kinderen uit beide dorpen ongeschikt is geworden. Het verzoek van Zeelst aan de regenten van Meerveldhoven om een vijfde in de kosten te dragen, werd door deze afgewezen. De Raad van State wordt verzocht, de regenten van Meerveldhoven te gelasten dit vijfde deel te betalen, zoals zij ook reeds een vijfde in de brandstoffenvoorziening betalen. Het rekwest wordt in handen gesteld van de Tolkamer te Den Bosch, daarna van de Thesaurier-Generaal Slop en door deze doorgezonden aan de stadhouder van Kempenland met verzoek om juiste informatie. Na toezending van diens rapport beslist de Raad van State: de school van Zeelst is te klein; uitbreiding levert evenmin voordeel op. De regenten van Zeelst worden gelast, het bestek voor een nieuwe school op het kerkhof langs de straat te maken. De kosten van f. 503,- moeten worden gedragen door Zeelst voor vijf zesde en door Meerveldhoven voor één zesde. Meerveldhoven kan thans ook volstaan met één zesde inzake de brandstoffenvoorziening in plaats van een vijfde.

76. V. 21-2-1769 1/13.9v140v

Vergadering van schepenen, regerende burgemeesters, armmeesters en zettters van Veldhoven, waarbij president Stephanus Hermanni voorstelt, bij de H.M. een rekwest in te dienen, om oktrooi te verkrijgen voor het negotiëren van f. 725,- tot betaling van de nieuwe toren, die op 2 juni 1768 is aanbesteed en die op 30 april 1769 moet voltooid zijn. Aldus wordt besloten. De stadhouder J.W.D. de Jongh wordt gemachtigd alle hiervoor nodige stappen te doen.

77. V. Maart 1769 1/141

Kopie van een brief van de stadhouder J.W.D. de Jongh aan de sekretaris J. Rijsterborgh van Veldhoven, waarin hij mededeelt, dat hij: a) het rekwest om oktrooi tot negotiatie van het geld voor de toren zo spoedig mogelijk zal wegzenden, b) dat hem inzake het bouwen vaneen raadhuis een resolutie van de H.M. is ter hand gesteld, waarin staat, dat de gemeenten Bergeijck, Riethoven, Westerhoven, Borkel en Schaft naar verhouding moeten bijdragen in de kosten voor de bouw van een raadhuis in het kwartier Kempenland en dat hij hieromtrent aan de gezanenlijke regenten een nadere propositie zal doen, c) dat het hem spijt, dat de president en schepenen van Veldhoven met schrijven van 1 maart 1769 zich "zoverre hebben uitgelaten", dat alle beloften ten voordele van de armen gedaan, door een acceptatie moeten worden gevolgd, en dat hij hiermede deze beloften accepteert, o.t.z.t. ten behoeve van de armen daarvan gebruik te maken. Hij verzoekt deze punten in het resolutieboek te registreren. Geschreven te Valkenswaard.

78. V. 23-5-1769 1/142

Vergadering van president, schepenen, burgemeesters en zeters van Veldhoven met de stadhouder J.W.D. de Jongh, waarbij laatstgenoemde mededeelt, dat de H.M. permissie hebben verleend om tot betaling van de toren 725 gulden te negotiëren. Tevens legt hij een brief van rentmeester Verster voor het bestek en begroting van een nieuwe pastorie. Aangaande het laatste punt wordt besloten in verband met de armoede van de ingezetenen bij het besluit van 31 december 1768 te blijven. Tevens wordt besloten bij de H.M. een verzoek in te dienen, om remissie op de verponding te verkrijgen en wel voor een bedrag, dat gelijk is aan de som, benodigd voor de bouw van een nieuwe pastorie.

79. V. 23-5-1769 1/172v

Jan Smets wordt op 23 mei 1769 aangesteld als dorpstamboer op een traktement van 2 gulden en 10 stuiver per jaar.

80. Z. 12-6v1769 1/143r

In de "Kroon" te Zeelst zijn verschenen Johan Oosterbos, Adriaan van der Meere, Hendricus Beijens en Corstiaan Couwenberg. De twee laatstgenoemden hebben de twee eerstgenoemden verzocht het volgende te boek testellens dat zij bereid zijn het slot van hun rekening te voldoen, echter onder het protest, dat zij die posten van uitgaaf, welke de sekretaris en de regenten buiten hun order in rekening hebben gebracht, geenszins goedkeuren of erkennen.

81. V. 17-6-1769 1/143v

Verklaring van Jan Verhagen, meester-timmerman, en Peter van Buel, meester-leidekker, te Eindhoven, dat zij in opdracht van de aanbesteders de nieuwe toren van Veldhoven hebben geïnspecteerd en het werk goed en loffelijk hebben bevonden, geheel volgens bestek en konditie.

82. Z. 10-7.1-1769 1/143v-144r

Vergadering van de schepenen en de regerende burgemeesters van Zeelst, waarbij de schepen Oosterbos voorstelt een rekest bij de H.M. in te dienen ter verkrijging van een oktrooi voor het negotiëren van f. 600,- tot betaling van een nieuwe school en enige reparatie en vernieuwing aan "Bellafoort" te Zeelst, publiek aanbesteed op 3 mei en 29 juni 1769. Aldus wordt besloten. J.W.D. de Jongh wordt gemachtigd de hiervoor nodige stappen te doen.

83. Z. 19-8-1769 1/144v

Verklaring van Jan Verhagen meester-timmerman, en Antony Piere, meester-metselaar, te Eindhoven, dat zij in opdracht van de aanbesteders van de school te Zeelst en Meerveldhoven, de werkzaamheden en bouw hebben geïnspecteerd en het werk volgens bestek en konditie hebben goedbevonden. De tafels en banken moeten door de aannemer geplaatst worden volgens wens van de schoolmeester.

84. V. 25-9-1769 1/154-155r

Extrakt uit de resoluties van de Raad van State inzake de pastorie van Veldhoven. De regenten van Veldhoven worden gelast om voor de predikant te Veldhoven een nieuwe pastorie te bouwen en zo spoedig mogelijk tekening en begroting bij rentmeester Verster in te dienen, en wel in overleg met de regenten van Blaarthem, aangezien Blaarthem kerkelijk met Veldhoven verenigd is en een derde van de bouwkosten moet dragen. Verdere onderhoudskosten moeten door Veldhoven worden gedragen. De regenten van Veldhoven en Blaarthem worden gemachtigd na de definitieve approbatie de nodige gelden te negotiëren tegen een rente van 3,5%. Aflossing der kapitalen mag niet plaats hebben vooraleer de andere nog uitstaande kapitalen t.l.v. de gemeente zijn afgelost.

85. B. oktober 1769 1/144v-145r

Vergadering van schepenen, burgemeesters, zettters en armmeesters van Blaarthem, waarbij de schepen Baselmans mededeelt, dat het dorp Blaarthem volgens resolutie van de H.M. d.d. 25 september 1769 voor de bouw van de nieuwe pastorie te Veldhoven een derde moet betalen. Hij stelt voor bij de H.M. een rekwes in te dienen, dat het dorp Blaarthem onmogelijk deze kosten kan dragen, aangezien er niet meer dan 32 huizen staan en vele inwoners onvermogen zijn. Besloten wordt, N. van Boxtel, advokaat te Den Bosch, te machtigen, stappen te ondernemen, om voor Blaarthem enig soelaas te verkrijgen.

86. B. 23-10-1769 1/145v-146r

Vergadering van officier, schepenen, burgemeesters, armmeesters en zettters van Blaarthem, waarbij de officier de resolutie van de H.M. voorleest, waarin Blaarthem wordt gelast een derde voor de bouw van de nieuwe pastorie van Veldhoven te betalen. Er wordt besloten ten spoedigste een rekwes bij de H.M. in te dienen en aan te tonen, dat Gestel net zo goed tot de kerkelijke combinatie Van Veldhoven behoort en in het kerkelijke vlak twee derde kontribueert, terwijl Blaarthem één derde geeft. De H.M. worden verzocht, de regenten van Gestel te gelasten, twee derde te kontribueren in het voorgeschreven derde part voor de bouw van de pastorie.

87. Z.V.B. 11-11-1769 1/149r

Akte inzake de approbatie van Johannes Manuel Brocx als substituut, sekretaris van Zeelst, Veldhoven en Blaarthem en betreffende de kommissie van Boudewijn van Beverwijk in Plaats van Johannes van Rijsterborgh, die ervan afzag.

88. Z.V.B. 11-1-1770 1/147v-148r

Vergadering van de president en de schepenen der gekombineerde dingbank en dorpen van Zeelst, Veldhoven en Blaarthem, waarin Johannes Brocx de approbatie van de Staten - Generaal voorlegt, inhoudende zijn benoeming als waarnemend-secretaris Van Zeelst, Veldhoven

en Blaarthem, aangezien de oude sekretaris wegens ziekte niet meer in staat is het ambt uit te oefenen.

89. B. 12-1-1770 1/157r-159r

Kopie van een brief van officier en regenten van Blaarthem aan de Raad van State inzake de nieuwe pastorie van Veldhoven, waarin zij verklaren, dat de beslissing enige hardheid voor Blaarthem betekent, daar de kerkelijke combinatie van Veldhoven ook Gestel insluit en dat Gestel zelfs de meeste gereformeerde ledematen telt, dat de schoolmeester van Blaarthem tegelijk schoolmeester van Gestel is en dat Gestel voor de school twee derde betaalt, ook voor de huishuur van de schoolmeester (huis te Gestel), dat Gestel zijn doden te Blaarthem begraaft en dat Blaarthem naar 30 huizen telt, terwijl Gestel er 90 heeft, Daarom verzoeken de regenten van Blaarthem de Raad van State, de regenten van Gestel te willen gelasten met Blaarthem het derde deel voor de bouw van de pastorie te Veldhoven te betalen. Na nadere informatie besluit de Raad van State, dat Gestel inderdaad twee parten in het derde deel voor de vernieuwing van de pastorie te Veldhoven moet betalen.

90. Z. 17-1-1770 1/155v-156v

Extrakt uit de resoluties van de Staten-Generaal inzake de bouw van een nieuwe school te Zeelst en van enige reparatie aan het "Belford", waarbij de regenten van Zeelst worden gemachtigd, 600 gulden t.l.v. Zeelst te negotiëren en wel onder de volgende voorwaarden: 1) obligaties moeten binnen 6 weken bij de domeinen van Brabant worden geregistreerd, 2) het percentage van de genegotieerde gelden mag niet hoger zijn dan 3%, 3) dit geld moet in de dorpsrekening onder ontvangst komen te staan, de voor school en Belford uitgegeven gelden onder uitgaaf, 4) met de aflossing van dit kapitaal moet worden gewacht, totdat de gewone aflossingen zijn geschied, 5) bij aflossing van dit kapitaal moet de ontvanger der domeinen van Brabant telkens daarvan in kennis worden gesteld.

91. Z.V.B. februari -april 1770 1/161r-163r

Kopie van een brief van de officier en de regenten van Zeelst, Veldhoven en Blaarthem aan de Raad van State, waarin zij mededelen, publiek te hebben aanbesteed de bouw van een pastorie voor de predikant van Veldhoven en om definitieve approbatie verzoeken: Veldhoven zal twee derde voor zijn rekening nemen en Blaarthem een derde, van welk laatste derde. Gestel wederom twee parten zal betalen. De brief wordt jij handen gesteld van de rentmeester der geestelijke goederen J.P. van Boetzelaer en gaat vandaar naar ,de Tolkamer in Den Bosch, vervolgens naar de Thesaurier-Generaal Gilles. Tenslotte volgt de toestemming van de Raad van State.

92. V.B. 8-2-1770 1/146v-147r.

Vergadering van de president en de schepenen van Veldhoven en Blaarthem, waarbij Stephanus Hermanni (president.) mededeelt, dat de pastorie van Veldhoven op 2 februari 1770 onder approbatie van de

H.M. is aanbesteed. Verder wordt door hem in beraad gegeven, of men zich niet ingevolge de resolutie van 25-9-1769 tot de H.M. moet wenden met het verzoek om apprebatie op de vermelde aanbeSteding. De stadhouder wordt gemachtigd de nodige stappen te ondernemen.

93. V.B.G. 16-5-1770 1/165r

Jan Verhagen, timmerbaas, en Peter Verberne, metselaarsbaas, te Eindhoven, verklaren in opdracht van de regenten van Veldhoven, Blaarthem en Gestel, dat al het materiaal, dat klaar ligt voor de bouw van de pastorie voor de predikant te Veldhoven, goed en bruikbaar is en conform het bestek en de konditie.

94. V. z.d. 1/172r

Aantekening aangaande de bewaarplaatsen van de brandhaken te Veldhoven bij: 1) Bartel Kennis op Sonderwijk, 2) Hendrik Wagenmakers aan de straat, 3) Cornelis Jan Else op Schoot 2, 4) Peter Pancke op Heers 2, 5) Cornelis Swagenmaker op den Broeck 2. Wie een brandhaak verliest moet voor een nieuwe zorgen, terwijl hij bovendien 30 st. boete moet betalen.

95. V. z.d. 1/89r-91v

Lijst en, begroting, opgesteld door de oude en nieuwe regenten van Veldhoven van alle door armoede vervallen huizen en braak liggende landerijen, van verlies van paarden en koeien, verdeeld naar gehuchten:

WESTERVELDEN:	beesten	lopen	roeden
Reijnier Smets	5	27	27
Hendrick Westervelts	3	15	27
Dirck Bastiaens	3	15	17
HEERS:	(alle 3 huizen vervallen)		
Reijnier Janssen	2	6	8
Jan Jacops Tops	3	13	19
Henderick Geraerts	1	3	20
Jan Joris	3	13	14
Cornelis Hendrix	2	7	
Maaijken Neelen	1	2	20
Cornelis Wouters	2	11	22
Corst Henssen	3	11	26
Reijner Gijsbers	0	0	38
Jan Adams	3	12	20
HEIJBERGH:	(hiervan 8 huizen vervallen)		
Servaes Janssen	4	17	18
Thomas Cornelis	6	35	3
Wouter Corstijaens	7	34	19
Andries Janssen	1	4	48
LOCHT:	(hiervan 4 huizen vervallen)		
Reijnier van Dorst	1	4	7

Anthoni Crock	1	3	39
Henderick Aelten	3	13	9
DE GROTE BROECK:	(hiervan 2 huizen vervallen)		
Wouter Lippen	4	19	29 (2 woningen)
Willem Evers	6	30	33
Paulus Hendrix	4	12	3
DE KLEINE BROECK:	(hiervan 3 huizen vervallen)		
Marten Aerts	5	24	14
Jan Peters	3	9	35
DE STRAET:	(hiervan 2 huizen vervallen)		
Baltus van der Laan	3	13	19
Jan Adams	2	5	22
Jan Happen	0	1	34
CROMSTRAET:	(hiervan 2 huizen vervallen)		
Joris Pasmans	2	8	13
Arijaen Janssen	2	8	5
Anthoni Claes	1	3	45
Dielis Jacobs	1	3	19
Jan Lemmens	2	6	39
Paulus Maes	2	7	9
Lijsbeth Jan Paulus	0	1	47
SCHOOT:	(hiervan 6 huizen vervallen)		
Vrijs Hendrix	3	16	9
Peter Aerts	5	26	17
Marten Driessen	2	9	37
Maijken Daanen	1	3	9
Jan Dirckx	2	6	38
Jacob Peters	6	29	11
Jan Jacob Moffen	1	3	48
Jan Hermans	0	1	4
Joris Claessen	1	3	37
Jan van Oerle	0	0	39
Corstijaen Pauls	2	11	32
De Ledige Hoeve	5	28	8
SONDERWIJCK:	(hiervan 11 huizen vervallen)		
Henderick Verkuijll	3	12	13
Jacob Verpaalen	2	9	19
Jan Janssen Neijenboer	5	26	6
Henderick Kocx	5	28	34
Claes Lauwerijssen	6	29	35
Claes Peters	1	6	8
Willem Iwens	2	12	12
Marcelis Wouters	3	18	14
Thomas Dircks	7	37	38
Henderick Arijaens	3	14	13
Heigken Arijaens	2	8	26

Albert Peters	3	18	12
Geraert Henssen	0	13	0

(hiervan 11 huizen vervallen)

TOTAAL: 52 huizen, 161 beesten (waarvan 38 paarden) en 786 lopen en 14 roeden braak liggende landerijen.-

Deze percelen staan in het maatboek als volgt getaxeerd:

400 lopen zaad á 18 stuiver = 360 gulden

250 lopen zaad á 13 stuiver = 168 gulden 15 stuiver

136 lopen zaad á 11 stuiver = 76 gulden 13 stuiver 6 penningen

de 52 vervallen huizen met grond = 104 gulden,

de vijfde verhoging van deze goederen = 141 gulden 17 stuiver 10 p., de koningsbede over een geheel jaar = 157 gulden 14 stuiver,

TOTAAL dus: 1008 gulden 19 stuiver 10 penningen.

Burgemeesters, schepenen, rekenmeesters, oude regenten, armmeesters en kerkmeesters van Veldhoven verklaren, dat bovenstaande huizen vervallen zijn, het genoemde aantal beesten verloren ging en de landerijen onbezaaid en ongekultiveerd zijn gebleven.

96. V. z.d. 1/85r

Besteding van de 6000 gulden die pastoor Caerel Bertrant tijdens zijn leven had uitgezet bij de gemeente Veldhoven en die na zijn dood waren bestemd voor de huisarmen van Veldhoven:

Roosier Weijnans, Eindhoven 1500 gulden

De weduwe van Martinus Rasens, Eindhoven 2500 gulden

Johan Coolen, koopman te Eindhoven 1200 gulden

Dielis Verheggen, als erfgenaam en man van een dochter van Jan Cuijpers 200 gulden

Cornelis Beijsens 300 gulden

97. V. 5-7-1770 2/1

In de vergadering van de president Stephanus Hermanni en de schepenen Jacobus van Ravesteijn en Anthonij van Meurs wordt besloten, op de uitnodiging van de stadhouder van Kempenland Jan Willem Daniel de Jongh voor de Kwartiersvergadering te Eindhoven op 9 juli 1770 te kommitteren de schepen Anthonij van Meurs.

98. Z. 6-7-1776 2/2

In de Vergadering Van Jan Willem Rogers en Henricus Jan Beijsens, schepenen te Zeelst en de burgemeesters Willem Marcus en Jan Louwers wordt besloten, op de uitnodiging van stadhouder de Jongh, voor de kcartiersvergadering te Eindhoven op 9 juli 1770 te kommitteren de schepen Jan Willem Bogers

99. B. 7-7-1770 2/3

In de vergadering van Peeter BaSelmans en Prancis van der Leen, schepenen te Blaarthem met de burgemeester Henrik Baselmans wordt besloten, op de uitnodiging van stadhouder de Jongh voor de kwartiersvergadering te Eindhoven op 9 juli 1770 te kommitteren de schepen Peeter Baselmans.

100. V.B. 23-7-1770 2/4

Vergadering van president en schepenen van Veldhoven, waarbij president Hermanni voorstelt, een rekwest aan de H.M. in te dienen in vert band met de onwilligheid van de regenten van Blaarthem en Gestel (deze wilden nl. geen bijdrage leveren ,voor de vernieuwing en uitbouw van het brandhuis bij de pastorie) met het verzoek, genoemde regenten te gelasten, om in de op 16 mei 1770 gedane aanbesteding bij te dragen en een derde te betalen. Tevens wordt negotiatie aangevraagd om het Veldhovense aandeel voor genoemde aanbesteding te kunnen betalen.

(wordt vervolgd)

IV. HET JAARKEURBOEK VAN DE VRIJHEID EN HEERLIJKHEID OIRSCHOT - BEST.

(vervolg)

41. VERCKENS GESTORVEN VAN 'T VURE MOETEN OP DES MRS. ERFFVE GEGRAVEN WORDEN:

Is noch geordineert dat iegelijck sijn vercken vanden vure sieck wesende, ende stervende op sijns erffve houden ende graven sal op te verbeurte van eenentwentic st. als voor te doelen. (Varkens, die aan miltvuur zijn doodgegaan, moeten op het erf van de eigenaar worden begraven. Overtreding wordt met 21 stuiver beboet.)

42. RUIJDIGE PERDEN MOETEN GEHOUDEN WORDEN VANDE GEMEIJNTE:

Is geordineert dat nijemant eenige ruijdige perden houden en sal op ter gemeijnte op XXI stuijvers te verbeuren, als voor te doelen, waar aff den aenbronger off schutter die de selve porden in de vrunte gebrocht hebben sal seven stuijvers.

(Schurftige paarden worden op de gemene gronden niet geduld. Overtreding hiervan wordt met 21 stuiver beboet, waarvan de schutter of aanbrengrer 7 stuiver zal ontvangen.)

43. DE GESWOORENS SULLEN MEDE MOGEN SCHUTTEN AIS MEDE. ALLE ONDER DEN EEDE STAENDE:

Is geordineert dat het jaer lanck duerende allen de geswooren deser Vrijheijt mede schutters sullen sijn ende regard nemen op alle schaij doende ende weerseegde beesten ende mede sorge dragen dat alle voor ende naervolgende ordonnantien achtervolgt worden.

(De gezworenen en allen, die onder eed staan zullen gedurende het gehele jaar medeschutters zijn en acht moeten slaan op de beesten die schade aanrichten. Tevens zullen zij zorg moeten dragen, dat alle voorgaande en hierna volgende bepalingen worden opgevolgd.)

44. VAN LEEREN VOOR DE DEUREN DES SOOMERS TE SETTEN IN DROOGE TIJDEN:

Is geordineert dat een iegelijck des soomers alst heet is ende geboden wort voor sijn doure schuldich sal sijn te setten een goede stercke leere ten minsten veertigh voeten lanck Met eender cuijpe met water ten minsten een halve tonne groot, sonderlinge in den hertganok van Straten, Spoordonck ende der Kerckhoff ende dat elck geheel Oirschot door sal hebben eenen goeden stercken ijseen vierhaeck met oenen steel vijffthien oft 16 voeten lanck op verbeurt van XIII st. als voor te deijlen.

(Gedurende de zomer moeten voor iedere huisdeur een goede ladder van ten minste 40 voeten lengte en een waterkuip ter grootte van ten minste een halve ton worden geplaatst, vooral inde hertgangen Straten, Spoordonk en Kerkhof. Iedere huiseigenaar of huurder in geheel Oirschot moet een sterke vuurhaak bezitten met een steel van 15 of 16 voeten lengte. Overtreding van deze bepaling wordt met 14 stuiver beboet.)

45. VANDEN DIJCKEN STRATEN ETC. TE MAECKEN:

Is geordonneert dat iegelijck sal moeten compareren als geboden sal worden om te comen helpen maecken gemeijne dijcken wegen ende voetpaden soo wel de nieuwe als de oude, den stercksten man uijtten huijsse met getauwe karre ende andersints soo dat gepubliceert sall worden naer verheijs van den wercke ende van daer niet te scheijdon sonder consent vanden gesworen oft dijkmeester ende den selven gesworen oft dijkmeester t' obedieren int maecken van elck sijn portie sonder tegen seggen op te verbeurte van veerthien st. als voor te deijlen.

(Uit ieder huis moet de sterkste man met gereedschap, kar of anderszins hulp bieden bij het maken van zowel nieuwe als oude gemene dijken, wegen of voetpaden en daarbij aan de gezworene of dijkmeester gehoorzamen. Zonder toestemming van laatstgenoemde mogen de werkzaamheden niet worden gestaakt.)

46. VAN DIJCKEN WELGEN WATERLATEN ETC. QUALIJCK GEMAECKT TE VERBANEN:

Is geordineert offt dit jaer eenige dijcken, schooren, waterlaten, sanden ende desgelijcken qualijcken gemaect ende qualijcken geveegt bevonden werden, oft corts daer naer als sij geveeght ende gemaect waeren geweest, wederom gebroeoken worden, te weten water in eenige schooren oft dijcken, met eenige opvueren, off andersints, dat die heer ter ijerster instantien egheen broucken deer af en sal mogen eijeschen hij en poet voor, ende eer op enen sondaghe doen gebieden 't gebrek in de waterlaeten, schooren, dijcken ende sanden te doen maken ende veggen binnen ses daghen daer naastkomende

(Indien enige dijken, schoren (aangewassen grond), waterlaten en zandverplaatsingen als slecht gemaekt en geveegd bevonden worden, of kort na het veggen en maken wederom worden afgekeurd, dan mag de Heer hiervoor geen boete eisen, voordat

hij op een zondag order heeft gegeven, het mankement binnen 6 dagen te verhelpen.)

47. WANNEER DE GEBRECKELIJCKEN BREUCKACHTIGH SIJN:

Ende indien 't voorschreven gebreck alsdan niet gemaect en is, soo magh die heer ende gesworen staen nier henne breucke, ende den breuck alsdan verhalen aen dengenen daer nijet comparerende, ende niet aen den genen daer geweest hebbende, ende soo wat hert-gangen dat gehouden sijn in eenige sanden, schooren, dijcken, waterlaeten oft desgelijcken te maecken ende breuckachtigh bevonden worden soo en sal den heelen hertganck niet meer breucken dan eenentwintich stuijvers, als voor te deijlen, maer indien daer ijmant waer ende nijet en quame helpen wegen, dijeken oft sanden, oft desgelijcken sal breucken als voor genoegh geseijt is. (Indien bovenvermeld mankement alsdan niet is verholpen, mogen de Heer en de gezworenen de boete verhalen op hen die niet zijn verschenen, en indien hertgangen in gebreke zijn gebleven, zullen deze in totaal niet meer dan 21 stuiver boete hoeven te betalen. Mocht er echter iemand de verzochte hulp niet hebben verleend, dan zal hij de vermelde boete moeten betalen.)

48. HOE LANGE MEN DE GROOTE KLOCK SAL MOGEN LUIJDEN:

Is nogh geordineert dat nijemant soo wie hij zij hem en sal vervoorderen op eenige feestdaghen oft avonden van gulden oft schutterijen oft om eenigherhande andere cijrsaecke smorgens, snoenens oft 's avondts, noch oock om begraeffenisse van lijcken oft uijtvaerden metter groate klokke van Sinte Peeters kercke langer te luijden dan een quartier uers, ende die daer mede soo luijden willen sullen ijerst ende voor al aen de kerckmeesters moeten betaelen voor elcke reijse sesse stuijvers om bij de selve kerckmeesters genaploijeert te worden tot reparatie ende behoef van den kercke voorschreven op pene van XXI stuijver als voor te deijlen.

(Niemand mag de grote klok van de St.-Pieter op feestdagen, gilde- en schuttersavonden, tijdens uitvaarten of om welke andere reden ook, 's morgens, 's middags of 's avonds langer dan een kwartier luiden. Aan de kerkmeesters moeten tevoren elke keer 6 stuivers worden betaald, die deze voor de reparaties aan de kerk zullen besteden. Overtreding van deze bepaling wordt met 21 stuiver beboet.)

49. VAN DE RUIJDIGE SCHAEPEN:

Is geordonneert dat soo wanneer onder ijmants schaepen bevonden worden drie ruijdige schaepen dat men alsdan de ruijdige daer uijtgedaen sijnde de andere niet ruijch wesende wel op ter gemeijnte sal mogen hoeden tot ter tijt toe datter dat derdendeel van de ruijdicheijden af uijtgedaen is, sall als dan de andere twee derden deelen ende voorts al met den ruijigen moeten hoeden van der gemeijnte ende hoeden dia op sijns selffs erffve, den tijt van sesse weecken contrarie doende sal breucken t'elcker reijsen als hij daer af becalangiort wort XXI stuijver als voor te deijlen.

(Wie onder zijn schapen drie schurftige schapen heeft, mag

de niet Schurftige schapen op de gemene weide blijven hoeden en wel tot het tijdstip, waarop een derde wegens schurft is afgezonderd. Als dan moeten ook de andere twee derden van de gemene weide verdwijnen en 6 weken op het erf van de eigenaar werden gehouden. Overtreding hiervan wordt met 21 stuiver beboet.)

50. VAN VLASCH TE ROITEN:

Is geordonneert dat nijemant sijn vlasch en sal mogen rooten in eenige gemeijn weteringen, oft aen gemeijne kerckweghen oft entrent eenige nagebueren op verbeurte van XXI stuiver als voor te deijlen.

(Niemand mag vlas roten in de gemene waterlopen, langs gemene kerkwegen of bij bureu. Overtreding wordt met 21 stuiver beboet.)

51. IMANT POOTSEL PRETENDEREN OP DIJCKEN MOET DIE ONDERHOUDEN:

Is geordonneert soo wanneer ijmant binnen sijn erffve oft tegen sijnder erffve dijcken liggende heeft daer af hij het pootsel voor sijn eijgen houden wil, dat hij dien dijck schuldigh sal sijn lofbaerlijck te houden omme daer over te mogen vaeren, drijven ende gaen, contrarie doende sal breuckon seven stuijver als voor te deijlen.

(Wie binnen of naast zijn erf dijken heeft liggen en het pootsel op deze dijken voor zich zelf wil houden, is verplicht de dijken in goede staat te houden, zodat men daar over kan varen, drijven en gaan. Overtreding wordt met 21 stuiver beboet.)

52. NIJEMANTS TUIJNEN TE MOGEN AFBREECKEN:

Is geordonneert dat nijemant ander luijden tuijnen oft heijmsel en sal Mogenbreecken op te verbeurte van 21 stuijver als voor te deijlen.

(Niemand mag andermans omheining of staketsel afbreken. Overtreding heeft een boete van 21 stuiver ten gevolge.)

53. VAN EGHEEN GEWEER IN EEN GELACH TE MOGEN HEBBEN:

Is geordonneert dat nijemant sittende oft staende in een gelagh openbaerlijck oft heijmelijck over hem hebben en sal mogen oenigh beijle, oft op sijn mouwen oft in sijn mouwen, oft hosen hebben noch dragen en sal mogen eenigh cort wapen te weten opsteecker priemen, werp cleeten, bussen oft desgelijcken op, te verbeurte van XXI stuijver als voor te deijlen.

(Niemand mag in een "gelach" (nachtverblijf, of logies) in het openbaar of in het geheim bij zich hebben een bijl, of op en in zijn mouwen of zijn beenkleding enig kort wapen zoals een dolk, een priem en werpkogels (slingerwapen). Overtreding wordt met 21 stuiver beboet.)

54. VAN EGHEENEN STEEN TE MOGEN VORMEN OP TER GEMEIJNTE:

Is geordonneert dat nijemant ogheenen steen, oft loidsen op ter gemeijnte en sal mogen setten op te verbeurte van XXI stuijver als voor te deijlen ten waere lij consent van schepenen ende kerckmeesteren daer toe hadde verkregen.

(Niemand mag op de gemene grond een of ander bouwsel of loods zetten, tenzij hij hiervoor van de schepenen en kerkmeesters toestemming heeft verkregen. Overtreding wordt met 21 stuiver beboet.)

55. EGHEEN ASSCHEN MET VUER TE MOGEN UIJTDRAEGEN:

Is geordineert dat niemant eenigh vuer met sijn asschen uijt dragen en sal, hij en sal dat vuer met kouwer aorden, oft cauwe asschen schuldigh sijn te bedecken op te verbeurte van seven stuijver als voor te deijlen.

(Niemand mag vuur met as naar buiten brengen zonder deze eerst met koude aarde of koude as te bedekken (denk aan het legen van een aslade). Overtreding wordt met 7 stuiver beboet.)

56. VAN ONDER IJMANTS POTSEWEGEEEN VLASCH ROSSEN TE MOGEN STEECKEN:

Is geordonneert dat nijemant eenige rossen en sal mogen steecken onder een anders potsel om vlasch daer mede te decken in der rooten; oft oock egeen rossen te mogen steecken om als dat vlasch in der roote gedeckt is geweest te drogen ende te bomen op te verbeurte van XXI stuijver als voor te deijlen.

(Niemand mag op andermans aanplanting zoden steken om daarmee het vlas tijdens het roten te bedekken en deze naderhand drogen en verbranden.)

57. VAN DIE TWEE PERDEN REBBEN EEN MET DE KERRE TER DIJCKINGE TE BRENGEN:

Is geordonneert dat soo wije hout all Oirschot door twee perden dat die schuldigh sal wesen ter dijckinge te brengen een karre met een perde, contrarie doende sal breucken 14 stuijver te deijlen als voor uijtgenomen die vanden Kerckhoff, die welcke nochtans al ist dat se maer een port en hebben sullen schuldigh sijn in 't dijeken onder den Kerckhoff te brengen een karre met een perde op te verbeurte van vierthien stuijver als voor, ten sij bij consent als boven.

(Oirschotse eigenaars van twee paarden zijn verplicht ten dienste van de bedijking een kar en een paard beschikbaar te stellen. Weigering heeft een boete van 14 stuiver ten gevolge.

Inwoners van de hertgang Kerkhof zijn echter verplicht een kar en een paard beschikbaar te stellen voor de bedijking binnen hun hertgang, ook al hebben ze maar één paard. Weigering heeft ook hier een boete van 14 stuiver ten gevolge.)

58. VAN OP TEN VOORAERT EGHEEN TORF TE MOGEN SLAEN:

Is geordineert dat nijemant al Oirschot door opten Vooraert torff slaen noch heij meijen en sal op te verbeurte van eenentwintich stuijvers, als voor te deijlen.

(Niemand mag op de Vooraert turf steken of heide "maaien" (= oogsten of snijden).

Overtreding wordt met 21 stuiver beboet.)

59. HOE VEEL MEN HET BIER SAL VERKOOPEN:

Is geordineert dat nijemant egheon binnen gebrouwen bier duerder en sal mogen verkoopdn dan den pot eenen stuijver ten waer duerder bij den keurmeesters gekeurt, ende egheon vrempt bier duerder dan twee blancken, ten waere oockduerder bij den keurmeesters gekeurt, ende dat nijemant egheon tweedorhande bier en sal mogen tappen alles op ten pene van eenentwintig stuijvers te deijlen als voor, ende sullen de voorschreven keurmeesters hebben voor hennen salaris van elcken keur oenen stuijver, oft een kan biers.

(Niemand mag binnen Oirschot gebrouwen bier duurder verkopen dan voor één stuiver per pot, tenzij het door de keurmeesters duurder is gekeurd. Buiten Oirschot gebrouwen bier mag niet duurder dan voor twee blanken per pot worden verkocht (blanke = zilveren munt) of de keurmeesters moeten het voor duurder hebben gekeurd. Niemand mag twee soorten bier tappen. Elke overtreding van dit artikel wordt met 21 stuiver beboet. De keurmeesters ontvangen voor elke keur een stuiver of een kan bier.)

60. VAN EGHEEN GROESROSSEN TE MOGEN STEECKEN:

Item is geordineert dat nijemant soo wie hij zij egheon groes, sohorfft oft moerrossen geheel Oirschot door en sal mogen op de gemeijnte steecken, op te verbeurte van elck roeij wallen daer inne eenige sulcke rossen geleght te verbeuren XXI stuijver eft van elcken rosse, soo die bevonden sal cennen werden seven stuiver als voor te deijlen.

(Niemand mag op de gemene grond graszoden en veenplaggen steken. Voor elke roede van de wal (dijk), waarop, enige van dergelijke zoden zijn gelegd, wordt een boete van 21 stuiver berekend.)

(wordt vervolgd)

UIT DE AANTEKENINGEN VAN MEESTER CORNELIS RIJKEN:

"Dit is Laura's graf, o wandelaar, vereer het met geweene, want iedereen hield veel van haar, en zij van iedereen!"

"Hij is tweemaal halfvol."

"Bij menige mens duiden alleen de oren aan, dat hij geen ezel is."

"Een Jacobijn die minister is, is nog geen Jacobijns minister."

"Wensen en Wouders zijn arme huishouders."

V. DE OIRSCHOTSE OORKONDEN VAN 1311 tot 1791
(vervolg)

16. SCHEPENOORKONDE VAN OIRSCHOT
17 oktober 1372.

Wij Henrick Brant, Derick Didericks neven zoen Willem Andriessoen, Jan Ackerman, Jan Hendricx Crommen soen, Peter van Loeckt ende Joerden van Teynden, scepenen in Oerschot, tuegen onder onsen gemeijnen segel dat voor ons comen is Jan, heer Willem Vos natuerlijk zoen dien hij bij Bertken Dueschen heeft, ende heeft erffelijvken verpacht Henricken Godevaerts Smeds soen van Straten een stuk beems gelegen inden Dodecam tusschen der erffnissen Loden kynderen ende der erffnissen Willems Swijsen indie herscappe van Erdbruggen in die parochie van Oerschot omme tweendertich schelinge payments erffelijck allen jair te betalen tot Sunte Andries misse met alsulken payment als gemeynlijck opten voersc. sijns dach genghe ende geve in bursen sal wesen ende overmits mere vestinge te doen soe heeft Henrick voersc. geset desen voersc. Janne tot enen onderpande elf schillinge tsiaers payments op een stuck erfs geheyten DIE HEYDE gglegen neven Jans erffenis van Best ende erffenis Henricks Crommen kynderen int Castert binnen den dorp van Oerschot. Voert heeft Jan voersc. gelooft op hem ende op sijn goet voer hem ende voer sijn naoomelingen na hem Henrick voerso. ende zijnen nacomelingen na hem des voersc. erffenis te voeren voer dees voersc. twee en dertich scillinge tsiaers payments als men erve van reoht sculdich is te weren ende allen voercommer dair in aff te doen zonder 's Heeren chijs vanden gronde. Ghegheven int jair ons Heeren geboert duysent driohondert tsevontich ende twee opten seventienden dach in octobri.

Jan Vos, natuurlijke zoon van heer Willem Vos (priester) en van Bertken Dueschen verpacht een stuk weiland in de Dodecam op het gebied van Erdbruggen te Oirschot tussen het erf der kinderen van Loden en het erf van Willem Swijsen, aan Henrick, zoon van Godevaert Smeds te Straten, voor een jaarlijks bedrag van 32 schilling, betaalbaar op de feestdag van St.-Andreas. Tot onderpand stelt Henrick een jaarlijkse rente van 11 schilling uit een erf, genaamd DIE HEMDE naast het erf van Jan van Best en het erf van de kinderen van Henrick Crommen in't Castert te Oirschot.

17. SCHEPENOORKONDE VAN OIRSCHOT
19 februari 1374

Wij Didderic neve, Willem Andries zoon, Jan Eckerman, Jan Henrics Crommen zoen, Peter vanden Loeckt, Henric Arts Snijders zoen ende Jordan vander Teynden, scepen in Oerschot, tughen onder onsen ghemeynen zeghel, dat voer ons is comen Peter Tielkens zoen van Zeelst ende heeft erffeliken verpacht Henricken Jans Mollers wittich zoen van Straten sinen swagher al alsulken erffenis ende ghedeelt als hem verstorven is van Jan den Moller van Straten

Voorsc. ende van Lijsbetten sinten wive verstorven is na gheleghen in die parochie van Oerscot bi Straten aen den reke ter Heydenwaert wt als Jans Mollers ende Lijsbetten sijns wijfs voernoemt veermaels te wesen plach over veertien lopen rogghen siaers erffeliken goets ende gheefs te betalen allen jaer netter gherechter maten van Oerscot tot onser Vrouwen misse als men kerssen borndt. Oec heeft Peter voorsc. ghelooft op hem ende op sijn goet voer hem ende voer sijn nacomelinghen na hem Henricken voersc ende sinen nacomelinghen na hem dees voorsc. erffenis ende ghedeelt te weren voer dees voerso. veertien lopen rogghen siaers als men erve van recht is sculdich te weren ende allen anderen voercommer daar inne af te doen sonder der Heren tsijns vanden gronde. Ende om meere vestinghen wil hoeft Henric voernoemt den voernoemden Peteren tot enen onderpande gheset vijf lopen rogghen siaers der maten van Oerscot te ghelden allen jaer uyt sinen goede dat hi heeft in die parochien van Oerscot bi Straten aen den reke ten Heydenwaert uyt ghelike als Jan Mollers ende Lijsbetten sijns wijfs voernoemt des voersc. Henrics vader ende moeder voernaels te wesen plach. Voert heeft Henric voersc. ghelooft op hem ende op sijn goet voer hem ende voer sijn nacodelinghen na hem Peteren voersc. ende sinen nacomelinghen na hem dit voersproken onderpant te weren voer (lees veersprokem vijf lopen rogghen siaers als men erve van recht is sculdich te weren rende allen voercommer in dees voersc. vijf lopen rogghen siaers af te doen sonder der Heren tsijns panden gronde. Ghegheven int jaer ons Heren duemen streef duseut driehondert tseventich ende vier opten neghentienden dach in februarie.

Peter Tielkens van Zeelst verpacht aan zijn zwager Henrick Mollers, zoon van Jan Mollers en diens vrouw Lijsbeth een erf dat hem van laatstgenoemd echtpaar was aangestorven, gelegen te Straten gaande in de richting van de hei, en wel voor 14 lopen rogge per jaar, betaalbaar op Maria Lichtmis. Henrick Mollers stelt hiervoor als onderpand een rente van 5 lopen rogge per jaar, uit zijn goed, eveneens gelegen te Straten gaande in de richting van de hei, welk goed eerder ook aan de ouders van Henrick toebehoorde.

18. SCHEPENOORKONDE VAN OIRSCHOT

9 juni 1376

Wij Willem Andries zoen, Henric van Aerle, Didderic Benrics Crommen zoen, Peter vanden Loect, Jorden Brant, Jorden vandaer Teynden ende Jan vander Hofstat, scepen in Oirschot, tughen onder onsen ghemeynen zegel dat voer ons is comen Godevaert broeder Arts zoen was ende heeft overghegheven ende opghedraghen Art van Senthomers sinen swager, Geertruden sijnre zuster wittich man al alsulken goet als hem verstorven is van sinen vader ende van sijnre moeder eest erve eest have soe waer si gheleghen gaende oft staende sijn inden parochien van Oersoot ende heeft daar helmelinghen op verteghen tot behoef Arts van Senthomers voerc, ende sinen nacomelinghen na hem goet heeft Godevaert voersc. ghelooft op hem ende op sijn goet voer hem ende voer sijn nacomelinghen na hem Art van Senthomers

voersc. ende sinen nacomelinghen na hem dit overgheven opdraghen en vertien stedich ende vast te houden tot ewighen daghen sonder enigh wedersegghen oft opspreken van iemant. Ghegheven int jaer ons Heren doemen streef dusent driehondert tseventich ende sesse opten negenden dach in junio.

Broeder Godevaert Artsz heeft aan zijn zwager Art van Senthomers, gehuwd met Geertruijt Arts, overgedragen het goed te Oirschot, dat hem van zijn ouders was aangestorven.

19. SCHEPENOORKONDE VAN OIRSCHOT

18 juli 1376

Wij Willem Andries zoen, Henric van Arle, Didderic Henrics Crommen zoen, Jorden Brant, Jorden vandaer Teynden, Jan vander Hofstat ende Goeswijn vander Meere, scepenen in Oerscot, tughen onder onsen ghemeijnen zegel dat voer os sijn comen Her Emont Buijs ende Her Wouter sijn brueder, prijsters, Wilneer Roefs kijnder van Spoerdonc ende kennen ende lyen, dat si erffelijken vercoft hebben brueder Jan vanden Poel tot behoef des goedshuus van Postel een stuc beems gheleghen tot Ellaer inder parochien van Oerscot gheheiten DIE CLUSE BEENT ghelike als hi daer Roefs voersc. te wesen plach ende hebben daer helmelinghen op verteghen tot behoef des goedshuus van Postel. Oec is brueder Jan voersc. in dit voerscr, stuc beems gehoefte ende géerft tot des goedshuus behoef van Postel voersc. also als recht is. Voert hebben Her Emont ende Her Wouter voernoemt.gheloeft op hen ende op hoer goede voer hen ende voer hoer erfghenamen na hen brueder Jan voernoemt tot des goedshuus behoef voernoemt,dit voersc. stuc beems te weren als men erve van recht is sculdich te weren, ende allen voercommer door inne af te doen sonder eenen auden groten siaers erffeliken te gelden ende te betalen Heren Emont ende Heren Wouteren voersc. allen jaer tot Alre Heyleghen misse. Ghegheven int jaer ons Heren doemen streef dusent driehondert tseventish ende sesse opten achienden dach in julio.

Heer Emont Buijs en zijn broer Wouter, priesters, en de kinderen van Wilneer Roefs te Spoordonk, hebben aan broeder Jan vanden Poel t.b.v. het Godshuis te Postel verkocht een stuk weiland, genaamd "Die Cluse 3eemt" te Ellaer in Oirschot.

20. OORKONDE VAN HERTOGIN JOHANNA

14 november 1378

Johanne bider gratien Goids hertoghinne van Luxemburg van Lothringen van Brabant van Lemburg ende marcgrevyne des Heilichs Rijx, doen kondt allen luden, want onse lieve Here ende vader hertoghe Johan dien God gnadich sij gegeven heeft met sinen brieven onsen goeden luden onzer Vriheit van Orsscot een gemeijnte gelijk sijn brieve die sij daer af hebben volkomelicen inhouden ende begripen, ende om die gemeijnte te vrijen vanden personen ende beesten die dair op schaden mochten ende gaen, gemaect was een scutter die alle personen ende beesten die aldus dair op scade deden scutten soude

ende also dicke ende menichwerven als sij dair op vonden worden scade doende beide personen ende beesten so soude de personen ende de ghene die de beesten toehoirden verboeren ende ghelden een seker some van gelde de welke sij ons getoont hebben dat also cleijne is dat dair omme niomant en laet stade te doen noch sijn beesten te doen gaen opte voirsc. gemeijnte ende oic dat gheen scutter om alsulken cleijnen loen as dair op te sinen behoef geset ende goordinert was dat ambacht vanden scutter doen en wille, so hebben wij hen ter vriendeliker beden ende versueke van hen ende om alsulken jairgelt als sij ons jairlijcx vander voirso. gemeijnten geven ende oic om de goede gonste die wij tot hen draegen gegeven gewillekoert ende geconsentert geven willekoeren ende consenteren hen hier mede om hoir voirsc. gemeijnte te vrienm, dat hen onse schoutheit van Kempenlant ten tide wesende setten sal ende maken van onsen wegen eenen scutter die alle personen ende beesten die hi opter voirsc. gemeijnten stade sal vinden doende ende onser Vriheit voirsc. met toe en hoeren stutten sal ende die personen of beesten of de ghene dien die beesten toeheiren die aldus van onsen voirs. scutter of enich van onsen goeden luden onsen Vriheit voirsc. dien wij macht gegeven hebben die te stutten in absentien ons scutters om hem di voirt over te leveren, voirden solen werden ende gescutt, selen verboiren also dicke ende menichwerven als dat gevallen sal viveendeveertich scillinghe Bosschen gelds eenen stuever voir twelf penninghen gherekenty dair ons af toehoiren zal twintich scillinghe, onzer Vriheit voirsc. twintich scillinghe ende onsen voirsc. scutter vijf scillinghe, ende sal onse voirsc. scutter onsen rentmeester vanden Bossche ten tide wesende of den ghenen dien hi dair toe setten sal alle jair te Keremisse wanden voirsc, broken der twintich scillinghe goede wittighe rekeninghe doen. Item hebben wij hen noch gegeven gewillekoert ende geconsentert, geven willekoeren ende consenteren hen mot desen brieve, dat onse schoutheit van Kempenlant voirsc. comen sal alle jair voirtaen te Kersmisse in onse Vriheit van Oersscot voirsc. ende dair kiezen zetten ende eeden van onsen wegen zeven scepenen die ons ende onser Vriheit voirsc. alreorberlectste ende profiteleeste zijn selen ende dat met rade der seven scepenen die int jair voirleden scepen geweest sijn ende der goider lude onzer Vriheit voirsc. ende die seven scepenen selen dat jair tot Kersmisse wederomme duren ende bliven ende voirt dat ander jair dair na oic tot Kersmisse wederom me gesworen sijn ende so voirt van jair te jaire beide wanden voirsc. scepenen ende gesworen, ontbieden dairomme ende bevelen onzer voirsc. schoutheit ten tide wesende dat hi dit inden voegen voirsc. soe also lief as hi onse vrienescap heeft, behoudelice ons altijt onse Heerlicheit, allen argolist vutghescheiden, gegeven te Bruessel vierthien dage in novembris int jair ons Heren duser driehendert acht ende tseventich onder onsen zegel des te getughe hijr aon gehangen.

Hertogin Johanna verordent, dat de schout van Kempenland voor de Vrijheid Oirschot een schutter zal aanstellen, die elke schade aangericht door personen of beesten, moet beboeten

en wel elk geval met 45 schilling, waarvan 20 schilling voor de hertogin, 20 schilling voor de Vrijheid Oirschot en 5 schilling voor de schutter. Elk jaar op Kerstmis zal de schutter aan de rentmeester in Den Bosch rekening en verantwoording moeten afleggen aangaande de 20 schilling voor de hertogin. Tevens zal de schout van Kempenland elk jaar op Kerstmis namens de hertogin 7 schepenen kiezen en beëdigen en wel na beraad met de 7 oud-schepenen.

21. SCHEPENOORKONDE VAN OIRSCHOT

10 februari 1382

Wij Wouter van Audenhoven, Henric Vos zoen van Beers, Jan Rutghers zoen van Audenhoven, Peter vanden Loect, Goevaert Goevarts zoon wandon Meerven, Peter vanden Scoet ende Henrie Gorijt, Berten zoen van Aerle, scepenen in Oerscot, tughen onder onsen ghemeijnen zeghel dat voer ons is comen Jacob van Essche Diderics neven zwager ende heeft met scepen brieven ovorghegheven ende opghedraghen Henriken Henrics zoen van Melcrode een mudde rogghen siaers der maten van Oerscot te ghelden allen jaar tot Onser Vrouwenmisse als men kersson borndt als hi gholdendo haddo inder erffenissen Goonaerts van Rutte ende ghecreghen hadde van Wouteren Matheus zoen van Essche ghelike als die scepenen brive in hebben die daer op ghemaect siin, voort heeft Jacob voerse. op dit voersc. mudde rogghen siaers helmelinghe vorteghen tot behoef Henrics ende sinon erfghenamen na hem ende heeft mede ghelooft op hem ende op siin goot voor hem ende voor siin nacomelinghen na hem Henriken voorspreken ende sinen nacomelinghen na hem dit voersc. overgheven ende vertien stedich ende vast te houden tot ewighen daghen ende allen voercommer daer inne af te doen dien hi daer op ghemaect heeft soncier wedersegghen, ghegheven int jaer ons Heren dusont driehondert ende twoentachtentich opten tienden dach in februario.

Jacob van Essche, zwager van de kleinzoon van Dideric, heeft overgedragen aan Henrick, de zoon van Henrick van Melcrode, een uitgang van een mud rogge per jaar betaalbaar op Maria Lichtmis en wel uit het erf van Goevaert van Rutto. Deze uitgang had Jacob van Essche verkregen van Wouter, de zoon van Matheus van Essche.

22. SCHEPENOORKONDE VAN OIRSCHOT

1 juli 1382

Wij Wouter van Audenhoven, Henric Vos zoen van Beers, Jan Rutghers zoon van Audenhoven, Peter vanden Loect, Goevaer Goovaerts zoon vanden Meerven, Peter vanden Scoet ende Henric Gerijts, Beerten zoon van Aerle, scepenen in Oerscot, tughen onder onsen ghemeijnen zeghel, dat voor ons is comen Everart die Smit ende heeft erffeliken vercoft Wouteren Rutghers zoon van Audenhoven twee muddo rogghen siaers ghoods ende ghoefa te betalen allen jaer metter ghorechter maten van Oerscot tot onsen Vrouwen misse als men kerssen borndt uut vier stucken lands gheheiten DIE LUSELBRAKE, DIE GROET MARTSTAT, DIE CLEIJNE MARTSTAT, ghelegghen after Willems van Lille

daer die marct pleget te wesen ende uut enen stucksken lands gherheiten DEYKENRIJS gheleghen over den Boeterwijcswech ten oesten waert bider erffenissen Heynoemen kinderen welke erffenis voersc. al toe te hoeren plaghen toeten goede te Spiker dat gheleghen was aen den hoevel in die heerstap vanden Kercove, voert heeft Everart voersc. gheloeft op hem ende op siin goet voer hem ende voer siin nacomelinghen na hem Wouteren voernoempt ende sinen nacomelinghen na hem dees voersc. erffenis te weren voer does voersproken twee mudde rogghen siaers als men erven van recht is sculdich te weren ende allen voercommer daer inne af te doen sonder wedersegghen. Ghegheven int jaer ons Heren Busent driehondert tachtentich ende twee opten irsten dach in julio.

Everart die Smit heeft verkocht aan Wouter, de zoon van Rutgher van Audenhoven, een jaarl. rente van 2 mud rogge, betaalbaar op Maria Lichtmis, en wel uit 4 stukken land a)"Die Luselbrake", b) "Die Groet Martstat", c) "Die Cleijn Martstat", gelegen achter het erf van Willem van Lille, waar men de markt placht te houden, en d)"De Deijkenrijs", gelegen over de Boeterwijcswech oostwaarts bij het erf van de Heinoemen kinderen, welk erf bij het goed "Te Spiker" behoorde.

23. SCHEPENOORKONDE VAN 'S-HERTOGENBOSCH

13 juni 1384

Henricus Johannes et Luytgardis liberi quondam Boudewini dicti Kist de Eijndoven cum suo tutore ad hoc a dicta Luytgarde. electo et ei a iudice rite dato et Henricus dictus vander Haghen maritus et tutor legitimus ut asserebat Margarete sue uxoris filie djati quondam Beudewini legitime et hereditarie vendiderunt Reijnero dicto, Loden annum et hereditarium oensum septem auxeorum denariorum antiquorum dictorum aude stille monete imperatoris vel monete regis Franoie boni auri et iusti ponderis seu alterius pagamenti eiusdem valoris solvendum annuo quolibet hereditarie modiatim in festo nativitatis Domini et modiatim in festo nativitatis beati Johannis Baptiste et pro primo solutionis termino in festo nativitatis Domini proxime futuro, ex bonis dicti quondam Boudewini Kist sitis in parochia de Oerscot ad locum dictum HERZEL atque ex attinentibus dictorum bonorum singulis et universis quocumque locorum consistentibus sive sitis ut dicti venditores dicebant ab eodem emptore iure hereditario possidendis et habendis dictique venditores cum dicte Luytgardis tutor predicto dictum hereditarium censum prefato emptori supportaverunt et effestucandum resignaverunt mode in talibus consueto promittentis dicti venditores cum dicte Luytgardis tutore predicto ut debitores principales indivisi super se et bona sua omnia ab eis ad prius habita ac in posterum ab eis habenda et acquiranda quod ipsi dicto emptori de dicto hereditario censu ei vendito atque ex dictis bonis et eorum attinentibus annuatim solvendo ut dictum est debitam et iustam prestabunt warandiam, et per omnem aliam obligationem in supradictis bonis et eorum attinentibus exinde exceptis sengu domini fundi et hereditaria paotione trium et dimidii modiorum siliginis annuatim exinde prius de iure solvgnadis ut dicti venditores dicebant

dicto emptori deponent omnino, et quod ipsi venditores predicti antedicta bona cum suis attinentibus pro solutione supradicti hereditarii census prefato emptori annuatim nunc exinde solvendi ut dictum eet sufficientia beneque valentia semper efficient et satis segura. Testes interfuerunt scabini in Buscoduce Jacobus Coptiton et Thoodoricus filius Bartholomei. Datum feria secunda post festum Sancti Sacramenti anno Domini millesimo CCCmo octogesimo quarto.

Henricus, Johannes en Luytgardis (laatstgenoemde met haar momber), kinderen van Boudewijn Kist van Eijndoven en Henricus vander Haghen, man, en momber van Margareta, dochter van bovengenoemde Boudewijn, hebben aan Reijner Loden verkocht een orfdijns van 7 gouden tienaren ("oude schilden"), en wel uit de goederen van Boudewijn Kist te HERZEL in Oirschot. Tot onderpand voor deze erfcijs stellen de verkopers al hun goederen, die zij hebben verkregen of later zullen verkrijgen.

VI. OUDE TOPONYMICA VAN BEST (vervolg)

Deze toponymische rubriek blijft, zoals eerder vermeld, een bescheiden poging. Vele toponiemen zijn in de volksmond in de loop der eeuwen vervormd en het is daarom wel eens moeilijk, de oorspronkelijke vorm en betekenis te achterhalen. Gaarne willen wij dan ook andere meningen, opbouwende rektifikaties of aanvullende explikaties in deze rubriek opnemen. Zoals aangekondigd, zullen in de komende afleveringen ook de toponiemen van Oirschot, Veldhoven en die van andere dorpen en heerlijkheden in de Kempen aan een onderzoek worden onderworpen. Medewerking van vakkundige zijde wordt door ons steeds gaarne tegemoet gezien.

9. "De Krimpsel"

In de oude verpondingsregisters van Best worden herhaaldelijk "De Kremsselen" genoemd ("een ecker in de Kremsselen", "een nieuw erff aen de Kremssele Steegh"). Krimpsel is een simpele samenstelling van "krimp" en "sel" of "sele". Sel, sele of sali betekende oorspronkelijk woning of nederzetting en krimp is volgens J. de Vries vertaalbaar door "kromme waterloop". Men zou dus bij Krimpsel of Kremsselen kunnen denken aan een oude woonstede of nederzetting aan een kromme waterloop. Moerman denkt aan een plaats met lange smalle akkers en neemt aan, dat "de Krimpen" de plek was, waar deze akkers ombogen. Hier zou men dus Krimpsel kunnen ontleden als; woonstede of nederzetting aan de ombuiging Van deze akkers. Hoe het ook zij, het is een "ser" of "sele", dus woning of nederzetting aan een "krimp" of "krimpen", dus aan een kromming.

10. "De Baanrijten"

Baan of bane betekende in het Middelnederlands effen terrein of veld en rijt was een wetering of afwateringskanaal. Wij hebben hier wederom eenzelfde geval als bij De Vleut: de naam van een vroegere beek of beekjes ging over op het gebied rondom deze wetering of weteringen.

11. "Kouterman"

Het woord Acouter komt ook tegenwoordig nog voor in zijn oorspronkelijke betekenis van bebouwd land of akker. Kouterman zou men kunnen interpreteren als een personificatie op "man" van een perceel in de kouter.

12. "Bocht"

In de verpondingsregisters van Aarle en Verrenbest komen legio bochten voor. 1670, "het Bochtjen onder Verrenbest", 1672 "het Bouchtjen", 1675 "de Willemkens Boucht" en 1737 "de Cuijpers loght". Tegenwoordig komt het woord bocht o.a. ook nog voor in de betekenis van een met een staketsel omheinde ruimte, waarin dieren worden bijeengehouden. Men denke aan "melkbocht", "varkensbocht" en "kiekenbocht". De volkstaal gebruikt het woord bocht nog voor een beschot binnen een stal, waar men een kalf kan insluiten. In de Brabantse gemeenten vindt men overal tussen de akkers verspreid verschillende bochten. Oorspronkelijk betekende het een omheind stuk grond of schutperk, waarin de veldwachters het rondzwervende vee opsloten tot de eigenaar de schade of boete had betaald (Kilian en J. Lindeman). De Bocht te Best kan o.i. noch door kromming noch door uitschot worden vertaald. Het verklankt in ons geval het begrip van een omheind stuk grond of schutperk.

UIT DE AANTEKENINGEN VAN MEESTER CORNELIS RIJKEN:

"Die niets doet, kan licht lachen om de fouten die anderen maken."

"De ervaring is de beste leermeesteres, maar niet de goedkoopste."

"Toen Jan van Schoor zijn vrouw had verloren,

wou hij zijn liefde bewijzen,

hij trok, de guit, zich de haren uit,

alleen echter de grijzen."

"De straffe moet niet te zacht wesen, wel ook niet wreet, maer gemodereert naar den aert, teerheijt ende humeur der kinderen."

"Veel slapen is een teken van buitengewoon intellekt.."

"Gevoel is een eenzijdige rechter."

" Waar één hond p..t, p....n er meer."

"Hij is zo kerks als een hond klippels."

VII. GENEALOGICA

Op verzoek van onze lezers willen wij gaarne in ons blad een nieuwe rubriek openen betreffende genealogische gegevens uit de ons ter beschikking staande archieven. Het ligt in onze bedoeling, per aflevering de chronologisch geordende gegevens van 2 a 3 geslachten en per jaar p.m. 8 geslachtslijsten te publiceren. Hiermede komen onze abonnees in de loop der jaren in het bezit van een unieke verzameling van genealogische gegevens, waarmede menigeen zijn profijt kan doen bij het zoeken van nieuwe aanknopingspunten. Tevens willen wij wat betreft genealogische onderzoeken nog eens attenderen op de rubrieken II, III en IV van dit blad, waarin eveneens veel gegevens omtrent personen en geslachten worden aangetroffen.

1. "VANDE AFKOMSTE VAN DANIEL VANDER AMEYDEN FUNDATEUR VAN SUNTE BARBARA BENEFICIE INDE KERCKE TOT OIRSCHOT"
(nakomelingen van Daniël vander Ameyden, stichter van het St.-Barbara-beneficie in de kerk te Oirschot).

Navolgende 17e-eeuwse aantekeningen werden in het archief van de Vrijheid Oirschot aangetroffen. Wij hebben gemeend met deze oude, afstammingslijst onze rubriek GENEALOGICA zinvol te kunnen openen.

- A. Uit zijn huwelijk met Aleijt Back:
 - I. Heer Jan, deken van Eijndoven, pastor in Bladel
 - II. Mr. Aert vander Ameijde, gehuwd met Catarina Goijaerts
 1. Daniël, casteleijn van Outherlaer
 - a) Nicolaus, deken van Eljndoven
 - b) Mr. Jan, Raedt tot Salsborch
 - c) Jacob, genoemd "den Swarten Ruijter"
 - d) Aert, van .mis kinderen in leven
 - e) Godefroidt, casteleijn van Outherlaer
 - f) Heijlken, gehuwd met N. van Rijswijck, gouverneur vanden Grave
 - g) Aleijt, gehuwd met Jan vunder Thommen
 - h) Margrite, gehuwd met. Hans Rompel van Eldieckhuijsen
 - i) Arnolda
 2. Joost, vader van
Josina vander Ameijden:
uit haar eerste huwelijk met Dierick Sweerts:
Joost Sweerts, die twee doctemshad en een zoon in Vrancrick
uit haar tweede huwelijk met Natael Vos:
Jan Vos en Maeijken Vos
 - III. Heer Corstiaen, canonicus Leodiensis
 1. Heer Corsten, filius naturalis
 - a) Gersten, die wederom kinderen had te Oirschot
 - b) Aert
 2. Peter inden Engel, filius naturalis
 - a) Heer Christian, begraven in de Nederduitsche Kerk te Rome
 - b) Margarets, wonende te Rome

- B. Uit het huwelijk met zijn tweede vrouw Maria Vos
Aert, :gehuwd met Theodora, dochter van Henrick van Boxtel (erfdelingaan de kinderen in 1528)
1. Hendrick, van wie afstamt Aert
 2. Daniël
 - a) Kernart)
fundatours van Ameijdens Gasthuyse
 - b) Dierick)
 3. Agnes gehuwd met Peter van Breughel
 - a) Aert, van wie afstamt Agnes
 - b) Willem, van wie afstammen
 - aa) Johannes, bb) Catharina (Bernarts),
cc) Anna (de Weerd)
 - c) Diericken, gehuwd met Jan van Esch, Van wie afstammen
 - aa) Jaspar, bb) Hendrick, cc) Peter,
dd) Petronella, ee) Agnes, ff) Helena,
gg) Anna, hh) Catelij
 - d) Maeijken, gehuwd met Hendrick vande Schoot, van wie afstammen
 - aa) Peter, bb) Hendrick, cc) Emerentius,
dd) Catelij, ee) Heijlken, ff) Anna,
 - e) Aleijt, gehuwd met Marten van Berze, van wie afstamt
Hendrick van Beerse
 4. Johannes, filius naturalis, van wie afstammen
 - a) Andries, b) Haeijken (Claes Colijns),
c) Emerentia, d) Anna

2. HET GESLACHT BASELHANS van 1672 - 1971
(gegevens verzameld uit de doopboeken resp. geboorteregisters van Veldhoven,
chronologisch geordend per ouderpaar).

JOANNES WILMS BASELMANS X ELISABETH SANDERS ELIENS

5-11-1672 Elisabeth; dh. Adrianus Wilms B., Johanna Sanders E.

14-1-1676 Joanna; dh. Adrianus Sanders E., Maria Wilms B.

5-3-1679 Laurentius; dh. Joannes Anthonij, Catharina Jacobs

30-3-1682 Alexander; dh. Alexander Eliëns, Margarita Drisens

ADRIANUS BASELMANS X JOHANNA BURCHOUTS

1-9-1674 Christianus; dh.

GUILIELMUS BASELMANS X GUILIELMA JACOBS

9-5-1685 Anna; dh. Adrianus Boxhooren, Elisabeth Baselnens

CHRISTIANUS IWENS BASELMANS X JOANNA. PETERS

6-11-1691 Petronella; dh. Niolaus Peters, Joanna Hendricx

8-4-1693 Ida; dh. Laurentius Peters, Maria janssen

28-8-1695 Adrianus; dh. Henricus Janssen, Joannavan Erckel

GUILIELMUS IWENS BASELMANS, X JOANNA HENDRICKS :

10-3-1700 Maria; dh. Joannes Iwens B. Maria Hendricks

2-7-1702 Ivo; dh. Petrus Hendricks, Maria Janssen

18-10-1704 Henrica; dh. Joannes Dircks, Maria Janssen

4-1-1707 Elisabeth; dh. Elisabeth Bartels, Jacobus Hendricks

21-2-1709 Laurentius; dh. Guilielmus Vreijzen, Anna M. Baselmans

16-4-1710 Agatha; dh. Theodorus Bartels Joanna Reijnders
27-1-1713 Laurentius; Joannes Iwens B., Petronella Peters
22-8-1715 Joannes; Joannes Dircks, Helena Janssen

ANTONIJ BASELMANS X MARIA PAUWELS(LAUWERS)

24-8-1705 Joanna; dh. Jeannes Pauwels, Maria Baselmans
27-2-1708 Henrica; dh. Guilielmus Iwens B., Joanna J. Senders
30-3-1710 Joannes; dh. Adrianus Janssen, Alegunda Janssen

JOANNES IWENS BASELMANS X ANNA MARIA ADRIANI VERHOEVEN

10-12-1709 Adriana; dh. Guilielmus Iwens B., Joanna Pauwels

PETRUS WILLEMS BASELMANS X HELENA DE BIESE

1-7-1716 Elisabeth; dh. Guilielmus Baselmans, Maria M. de Biese
28-9-1717 Guilielmus; dh. Michael de Biese, Anna Willems B.
14-7-1719 Petronella; dh. Adrianus de Biese, Elisabeth Gerarts
16-1-1721 Francisca; dh. Jeannes Michiels, Catharina Willems
31-8-1723 Jacoba; dh. Jacobus Librechts, Henrica de Biese
12-12-1726 Francisca; dh. Gerardus. Bijsens, Elisabeth van Gerwen
8-10-1728 Henricus; dh. Henricus Steijmans, Petronilla de Biese
30-10-1731 Henricus; dh. Henricus Steijmans, Joanna Bijsens

IVO BASELMANS X BARBARA. VAN DER MEREN

26-7-1732 Guilielmus; dh. Jeannes van der Meren, Joanna Baselmans
31-5-1734 Maria; dh. Adrianus van der Meren, Agatha Baselmans
16-1-1736 Joannes; dh. Joannes Baselmans, Maria v.d.Meren
15-2-1738 Elisabeth; dh. Joannes v.d. Meren, Henrica Valx
23-1-1740 Joannes; dh. Adrianus Baselmans, Elisabeth v.d.Meren

ADRIANUS BASELMANS X ANNA OOSTERBOSCH

8-11-1742 Helena; dh. Joannes Oosterbosch, Petronella Beijsens
13-3-1744 Maria; dh. Leonardus Oosterbos, Anna Maria v. Neunen
4-6-1745 Joanna; dh. Petrus Heijmans, Clasina Peeters
8-1-1747 Mathias; dh. Henricus Smulders, Hendrina Baselmans
16-10-1748 Henrica; dh. Jacobus van den Broeck, Joanna v. Giels
16-10-1748 Joanna; dh. Petrus Heijmans, Clasina Peters
10-5-1750 Maria Catharina; dh. Andreas van Nunen, Maria van den Broeck
4-7-1751 Maria Catharina; dh. Andreas van Nunen, Maria van den Broeck
14-9-1753 Joannes; dh. Wilhelmus Baselmans, Maria Heijmans
24-1-1756 Petronella; dh. Joannes v. Nunen, Maria Heijmans
24-2-1760 Leonardus; dh. Petrus Baselmans, Wilhelma Vogels
5-7-1762 Maria; dh. Joannes Lauwers, Jacoba Baselmans

HENRICUS BASELMANS X CATHARINA VOGELS

22-1-1754 Antonia; dh. Joannes Senders, Joanna van der Velden
27-4-1755 Maria Elisabeth; dh. Henricus Vogels, Jacomina Baselmans
29-10-1756 Leonardus; dh. Henricus Vogels, Elisabeth Baselmans
24-2-1760 Leonardus; dh. Petrus Baselmans, Wilhelma Vogels
5-7-1762 Maria; dh. Joannes Lauwers, Jacoba Baselmans

JOANNES BASELMANS X JOANNA BIESEN

1-2-1765 Ivo; dh. Wilhelmus Baselmans, Maria Biesen

24-6-1767 Adam; dh. Cornelius Biesen, Joanna Wijffelaars

25-6-1770 Barbara; dh. Ivo Wijffelaars, Henrica Biesen

26-10-1773 Henricus; dh. Christianus Boakx, Cecilia Biesen

14-3-1778 Joannes; dh. Franciscus Lauwers, Joanna Maria Boogers

(wordt vervolgd)

3. DE MANNELIJKE LIJN IN DE STAMBOOM VAN WILHELMUS BERNARDUS CORNELIUS VAN DER VLEUTEN (geb. 20-9-1967) .GEDURENDE 10 GESLACHTEN TE OIRSCHOT

		ged. resp. geb. datum:	plaats:
I.	WILHELMUS, z.v. Adriaen geh. m. Ida, dr.v. Wilhelmus Hermans (vóór 1649)		
II.	ADRIAEN, z.v. Wilhelmus wedr. v. Lijs Peters Freis van Vessem geh.m. Maria, dr.v. Adriaen Kemps op 1-5-1695		
III.	ADRIAEN, z.v. Adriaen z.v. Willem, geh.m. Anna, dr.v. Johannes Coppens op 28-6-1733	21-6-1698	Oirschot
IV.	ADRIANUS, z.v. Adriaen geh.m. Johanna, dr.v. Norbert Walraven op 27-8-1774	28-11-1739 8-6-1738	Oirschot Oirschot
V.	JOHANNES, z.v. Adriaen geh.m. Johanna Maria van Kollenburg op 1-2-1807	1-1-1776 13-7-1788	Oirschot Oirschot
VI.	JAN, z.v. Johannes geh.m. Hendrina van Gerwen op 21-6-1857	24-1-1821 9-8-1830	Oirschot Oirschot
VII.	ADRIANUS, z.v. Jan geh.m. Antonia van Abeelen	27-9-1864 18-12-1861	Oirschot Liempde
VIII.	WILHELMUS JOHANNES, z.v. Adrianus, geh.m. Henrica Maria Wouters op 10-6-1931	10-6-1903 3-7-1903	Oirschot Oirschot
IX.	ADRIANUS CORNELIUS, z..v. Wilhelmus Johannes, geh.m. Petronella Wilhelmina Laudina Maria van der Steen op 23-11-1966	10-7-1932 6-12-1942	Oirschot Oirschot
X.	WILHELMUS BERNARDUS CORNELIUS, z.v. Adrianus Cornelius	20-9-1967	Oirschot

HOOFDSTUK VIII:"Huizen en hun bewoners te Oirschot" wordt in aflevering nr. 4 vervolgd.

IX. NASLAGWERKEN TEN DIENSTE VAN HET HISTORISCH EN
GENEALOGISCH ONDERZOEK BINNEN HET STREEKARCHIVARIAAT
NOORD-KEMPENLAND

Zie ook aflevering 2 (juli) .

- A. Gereed: Familie-archief Van Herssel, Oirschot
- a) chronologisch geordende korte beschrijvingen der akten;
 - b) gemengde alfabetische klapper (personen, percelen en onderwerpen),
Alfabetisch geordende gegevens uit alle doopboeken van Oerle, Zeelst,
Veldhoven en Meerveldhoven (katholiek en reformatorisch) 1629 - 1810
- B. In wording: Alfabetisch geordende gegevens uit alle trouwboeken van Best en
Oirschot (katholiek en reformatorisch 1583 - 1810
Inventaris van het archief der gemeente Veldhoven, 1921 - 1960
Veldhovense oorkonden, 13e t/m 17e eeuw
- a) Chronologischgeordende korte beschrijvingen der oorkonden
 - b) alfabetische klapper (personen, percelen en onderwerpen

UIT DE AANTEKENINGEN VAN MEESTER CORNELIS RIJKEN:

Het oude doof geworden vrouwtje klaagde: "vroeger kraaiden de hanen, nu staan ze te gapen."

"Een dode en een bruid moeten beide het huis uit"

"Een man zonder vrouw is een lamp zonder olie"

"Met de wolven huilen is gemakkelijker dan met de nachtegaleen zingen"

"Kranke beurzen maken kranke zinnen"

"Geluk en ongeluk zijn naaste burenen. Als het geluk in huis is, staat het ongeluk aan de deur."

X. "LEEN UIT DE HUT " (verhaal opgetekend door Meester Cornelis Rijken, onderwijzer te Veldhoven, in 1925)

Woord vooraf van de redactie; Van de Eerwaarde Heer-Rektor Rijken te Deurne hebben wij toestemming verkregen een en ander uit de literaire nalatenschap van zijn vader meester Cornelis Rijken, te publiceren. Cornelis Rijken werd op 1 september 1861 te Duizel geboren als zoon van Peter Johannis Rijken en Barbara Fleerackers. Na het behalen van de akte van bekwaamheid voor het lager onderwijs werd de 19-jarige Cornelis met ingang van 1 november 1880 tot hulponderwijzer in Veldhoven benoemd. Op 31 augustus 1893 behaalde hij de akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer en op 12 augustus 1896 die voor het schoolonderwijs in de Franse taal. Op 29 maart 1897 werd hij benoemd tot hoofd der school in Veldhoven en in oktober 1902 werd hij aldaar belast met het geven van herhalingsonderwijs. Op 20 augustus 1914 volgde de benoeming tot hoofd bij het herhalingsonderwijs en op 17 december 1920 de overplaatsing naar het vervolgonderwijs, alwaar hij op 14 november 1921 als hoofd werd aangesteld. Op 26 juli 1926 werd hem op eigen verzoek eervol ontslag verleend als hoofd der Openbare School te Veldhoven. Het R.K. Kerk- en Schoolbestuur van St.-Cecilia te Veldhoven benoemde hem op 30 augustus 1926 tot hoofd der Bijzondere Lagere School te Veldhoven. In 1930 werd hem ook hier op eigen verzoek eervol ontslag verleend. Op 15 oktober 1930 volgde de benoeming tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Cornelis Rijken is dus 50 jaar bij het onderwijs werkzaam geweest. Dat hij naast zijn drukke werkzaamheden als onderwijzer en als vader nog zo veel archivalisch, heemkundig en historisch spoorwerk heeft kunnen verrichten in rijks-, gemeente-, klooster- en particuliere archieven, getuigt van een sprankelende onverwoestbare geesteskracht. Zijn aantekeningen omtrent oude oorkonden, akten en boeken van oude gezegden, legenden en streekverhalen, zijn met grote kennis en liefde neergeschreven. Zijn literaire nalatenschap verdient o.i. een brede belangstelling. Gaarne willen wij derhalve in de komende afleveringen van CAMPINIA Onze lezers laten profiteren van dit kostelijke geestesvoedsel uit de handschriften van meester Cornelis Rijken.

LEEN UIT DE HUT (bijgenaamd de Heks), geb 1799 te Lommel overl. 1884 te Veldhoven.

Waar thans te Veldhoven nabij de steenfabriek "de Heibloem" het woonhuis staat van P. Hogers, lag vóór 1890 een schamele hut. "Lag" zeg ik, want 't hutje was bouwvallig en 't lag als 't ware tegen den grond. Wie het binnenging, moest zijn ruggegraat diep krommen en kwam dan terecht op een ongelijken harden zwart-aarden vloer. Door 't eenige raampje met zijn kleine, in lood gevatte groene ruitjes waarin er enkele ontbraken die vervangen waren door oud, rossig ruw papier van winkelzakjes, viel spaarzaam een lichtstraaltje binnen; vóór dat raam stond een ongepolijste tafel op drie ruwe pooten in den hoek aan de cverzijde een driekante antieke kast, fijn besneden met mannen- en vrouwenkoppen (het kastje is voor veel geld verkocht tijdens de mobilisatie aan een militaire dokter te Groningen, zoals de officieren tijdens de mobilisatie 1914-1918 vele antiquiteiten in Brabant opkochten); daarnaast in los latende

lijst een eenvoudig bont schilderijtje voorstellende het alziend oog van God in een driehoek met het opschrift: "Hier vloekt men niet"; onder de schouw een haardvuur, dat gestookt werd met dennenhout en turf; daarnaast een z.g. turfbak, op welks rand een 6-tal zwarte katten rustig zich zaten te koesteren bij het knetterende hoogoplaaiende vuur. Daarachter nog een simpel nevenvertrekje met zeer beperkte afmetingen, waarin niemand ter wereld de eer heeft gehad een blik te mogen werpen en dat wellicht tot slaapvertrek diende.

Ziedaar de woning van Helena Moors, of Leen uit de Hut, volgens de registers van den Burgerlijken Stand geboren te Lommel 1799, overleden te Veldhoven 1 maart 1884. Ze was gehuwd geweest met Peter van Ham-(geb. te Steensel 18-6-1799 en gestorven 7-6-1875). Leen had een grooten, spitsgebogen neus, waaraan geregelden druppeltje vochting te wiegelen. Haar spitse kin was behaard met 'n 10-tal dikke stoppels, die nu en dan werden ingekort en daardoor in stevigheid wonnen. "Spits van neus en spits van kin, daar woont de duivel in", zegt het rijmpje. Haar mager-bleek, perkamentachtig gelaat was doorgroefd met diepe plooiën; haar oogen hielden "klompen gomstof" in (Bilderdijk), en haar handen droegen kromgetrokken vingers, waarvan er enkele doorlopend met rafelende besmeurde doekjes waren, omwonden. Ze droeg een vuil-zwart-witte muts met breeden bodem en over haar gebogen rug en breede schouders hing een zwarte wollen doek met dikke franjes.

Wie haar voor de eerste maal zag, verstijfde, en toch had Leen een drukke clientèle in haar kroegje. Waarom? Ze ging door voor een heks, en niemand zou het hebben durven wagen haar deur voorbij te gaan. Had men dan ooit haar macht als heks ondervonden? Een voetganger kon sluiksgewijze of langs een omweg haar wraak ontgaan, maar de talrijke vrachtrijders en rijtuigen over den Provincialenweg moesten het vaak ontgelden. Durfden deze de kroeg voorbijgaan zonder "aan toleggen", dan zond Leen onmiddellijk haar grooten zwarten waakhond na, die blaffend en brommend den vermetelen voerman of voorbijganger terugdreef naar zijn meesteres. De paarden stonden als vastgenageld aan den grond en konden niet verder. Dan bood Leen, goedig als ze was de behulpzame hand. Ze nam een stuk brood uit de zwarte vermolmde kast, ging er mee naar het paard, voederde het uit haar stokkerige hand en nadat de voerman zijn glaasje bitter of z'n kapper bier van 3 centen had geledigd en betaald, kon de man ongehinderd zijn onderbroken weg vervolgen.

Op 'n Zaterdagmorgen in den zomer van 't jaar 1876 begaf ik me van Duizel als naar gewoonte naar Eindhoven, om aldaar aan de Rijksnormaalschool de lessen bij te wonen. Ik was kweekeling te Duizel en de lessen tot opleiding van onderwijzer werden alleen des Zaterdag van 9 tot 5 of 7 uur gegeven. De route Duizel - Eindhoven bedraagt een groote drietal uren en motte voet werden afgelegd, want gelegenheid per postkar, per tram bestond niet. Ik moest dus vroeg "in de broek".

Op bewusten Zaterdagmorgen ontmoette ik tusschen Steensel en "de Hut" 'n boerke uit Hulsel. Het manneke was voorzitter van het Armbestuur te Hulsel en moest in die kwaliteit den intrest innen van een bij notaris Huijsmans te Eindhoven uitgezet kapitaal.

Ik had voor ditmaál dus een reisgenoot, wat maar zelden gebeurde, want het verkeer was toenmaals in verre na niet zoo druk als tegenwoordig. En dan zoo vroeg in de morgen. Het boérke praatte met me op, sprak over weer en wind, informeerde naar mijn her- en afkomst enz. enz. Aan de "Hut" gekomen zei mijn compagnon: "Zeg, zouden we hiernie 'ns aanleggen en 'n droeupke vatten?" (Zij bedoelde een borreltje van 3 centen). Ik antwoordde: "Neen". "It Is nog wel te vroeg", zeit-ie, "mer ik vertrouwd è wijf hier nie, 't is 'n heks en ik zal je straks 'ns vertelle wa ik dervan eiges heb ondervonden. Hij liet niet los en ik ging mee binnen. Jenever was toen ter tijd (ik was pas 15 jaar) iets afschuwelijks voor me. Nou, tegenwoordig lust ik wel 'n brandewijntje, maar ik ben nu ook al de 68 gepasseerd. Ik vroeg dus aan "Leen" 'n "kapper" (klein glas) bier met suiker voor 4 centen (ik kreeg van m'n vader voor de heele reis slechts 2 kwartjes mee). "Leen" praatte goed, al was het vroeg in den morgen en we verlieten de "Hut". Het boerke keek nu en dan nog een paar malen vreesachtig en schuw om, of de gevaarlijke Fikhond hem niet achtervolgde. Toen begon hij zijn verhaal. Het was zeit-ie, op een donkeren, ruwen herfstavond, dat ik hier passeerde. Ik lei er nie aan, want, dacht ik bij me zelve, Leen zie me nou toch nie en ik wil me door dat oponthoud niet "verlaten". Maar, wa gebeurde? Nauwelijks was ik een pas of 20 voorbij, of de groote Fikhond kwam blaffende op me af en hield me staande. Ik hoorde de deur knarsend opengaan en een ruwe vrouwestem krijschend roepen: "Over heg en bosch! Over berg en dal!" Ik bibberde over al m'n lejen. Meteen werd ik door een onzichtbare hand opgetild en meegevoerd door de lucht op de "vleugelen" van de wind. Vooruit ging het in wilde vaart. Een paar minuten na mijn opneming in de woeste wolken, stiet ik mijn voet aan een hard voorwerp. Dat is de spits geweest van den Steenselschen toren! Hoelang die nachtelijke "excursie" duurde, wist hij me niet te vertellen, maar toen hij "voet aan wal" zette, bevond hij zich ineen uitgestrekte hei, waar geen enkel levend wezen was te bespeuren, geen enkel woonhuis te ontdekken. En 't was nog altijd pikdonker. Wat zou hij doen? Hij koos de wijste partij (die was nog zoo dom nie), zette zich aan den rand van een bosch neer en wachtte de dingen af, die geburen zouden. Toen de gouden zon den oostelijken hemel kleurde, ontdekte hij heel in de verte den hem wel bekenden stompen toren van Reusel. Hij lag in de groote Postelsche heide, ongeveer 4 uren van zijn woonplaats, Hulsel. Zijn "mispelaren" stok met 2 leeren riempjes aan het boveneinde - de onafscheidelijke metgezel van ieder, die toentertijd reisde - had hij in de steek gelaten. En ik was blij, zeit-ie, dat ik zonder kleerscheuren was afgekomen, want anderen, die zoo'n avontuur ook wel 'ns meegemaakt hadden, kregen merkelijke kenteekenen aan lijf en leden, blauwe plekken, bulten, schrammen. Maar die hadden ook hooren roepen: "Door heg en bosch!" en de heks riep tegen mij: "Over heg en bosch!" Da was 't verschil, zeit-ie. "Welke onzichtbare hand zou dat geweest zijn", vroeg ik nieuwsgierig aan hem, toen hij uitgepraat was. "Ja, jongen!. (hm!)" zeit-ie, "ik heb wel 'ns geheurd van de bokkenrijders, mer die kunnen 't nie geweest zen, want die speulen hun rol in Limburg. en de kabouters zijn gevlucht veur de Franschen! Dus moet het Leen de Heks wel geweest zijn!"

"Sindsdien" zeit-ie, "durf ik hier nie meer voorbij zonder aan te leggen. En Leen heeft sedert heel wa centen van me gebeurd, want tweemaal per jaar moet ik m'n intrest te Eindhoven gaan ophalen."

Later heb ik het manneke nog enkele malen ontmoet, 't allerlaatst in 1895 in den R.K. Volksbond te Eindhoven, 'n toevallig toeval. Ik was toen onderwijzer te Veldhoven en tevens boekhouder van de Cooperatieve Roomboterfabriek aldaar. In mijn laatste, kwaliteit moest ik 'n vergadering bijwonen en ontmoette hetzelfde manneke daar.

Hij was dus ook zoo iets van 'n boterfabriek. We zaten naast elkaar in de achterste rij stoelen in de Volksbond. Hij keek me aan en scheen me nog eenigszins te herkennen, maar ik had de laatste jaar een bundeltje haren onder de neus gekregen en dat bracht hem misschien 'n beetje in de war.

De voorzitter, de heer J.C. van Nunen, burgemeester van Veldhoven, opende de vergadering met den Christelijken Groet: "Geloofd zij J.C.!" En wat hoorde ik uit den mond van ons Hulselse boerke? "En dat zijne ziel in vrede ruste!" Heusch waar, hoor.

Zou het boerke werkelijk dit avontuur beleefd hebben? vraag ik me af, of zou hij me misschien den schrik op 't lijf hebben willen jagen?

N.B. Ik ben altijd een goede vriend van "Leen" geweest tot 31 maart 1889. toen ze 't tijdelijke met het eeuwige verwisselde.

"Hare ziel ruste in vrede!" Ook die van 't boerke van Hulsel!

VOLKSHUMOR EN SPOTRIJMPJES

Steensel

"Steensel is een hōpke (hoopje),

Knechsel is een knöpke (knoopje),

Duizel is een koffiegat

En Eersel is een mooie stad."

(Ons Volksl. IX, 97)

Oerle:

"Vil Oers,

"Velke tel (taai),

"Meske scherp,

"Prus, prus!"

Het rijmpje zinspeelt de vele vilders, die vroeger

in Oerle woonden.

(Tijdschr. voor N. Drab. Gesch., 1892, blz. 599 vlg.)

Best :

"Odulphus est

Patroon van Best

Waor 't klumpenhout west."

"Best boven,

Oorscot in de oven."

"Net doen als de hennen van Best, als de boegent (boekweit) op is." (Kijken als een boer die kiespijn heeft).

XI. FRANS JANSEN EN DE ROVERS.

(Fragment uit "De Koperteuten" van Arie van der Lugt).

Die tocht naar het land van de Denen gingen de jongens nooit vergeten. Dromend van de rijkdommen die zij zouden vergaren, zaten zij, op de dokkerende huifkar en trokken met een sloom gangetje door het zomerse land van dorp tot stad. Als zij gedacht hadden dat de meester hen regelrecht naar Flensburg zou leiden naar de zetel van het Gezelschap, dan kwamen zij toch bedrogen uit. Want Frans Jansen uit het Boscheind was er de man niet naar om hen de lange dure tocht in ledigheid en zalig nietsdoen te laten doorbrengen hun schraal belegde boterham moesten zij verdienen, ook onderweg. Het stropen zat hem in het bloed sedert zijn jonge jaren, en stropen zou hij, al was het onder zijn kleine concurrenten. De paar koperslagers die Luyksgestel telde, hadden bijna al hun waren aan hem verkocht, na veel loven en weinig bieden, want de grote teut kende hun armoede en had daar handig van geprofiteerd om tegen de uiterste prijs in te kopen. Nu was zijn huifkar zo zwaar beladen met de beste Gesselse koopwaar, dat de as kraakte en er nauwelijks enige plek voor de jongens over bleef naast de voerman of op de achterbret. Doch dit veranderde spoedig! In ieder dorp of stadje wist de teut met luid geschreeuw en veel misbaar zijn waren aan te prijzen en een goed deel van de lading te verhandelen. De jongens werden er op uit gestuurd, elk met een koperen ketel op de rug, die fonkelde in de zomerzon en de huismoeders uit hun herd lokte. Naar geloof niet dat de knapen verkopen mochten.... zij liepen er louter voor de reclame. De edele handel zouden zij pas op jaren leren, de verkoop deed de meester zelf en het geld verdween tot de laatste duit in zijn leren buidel. Van alle kanten kwamen de vrouwen toegelopen, wanneer hij met zijn stok op de bodem van een der koperen ketels sloeg, zodat het weergalmde door de straatjes, want de koperteuten waren niet alleen bekend in het land der Denen, in de Kempen, in de Peel, boven de grote rivieren en overal langs de route naar Sleeswijk-Nolstein hadden zij naam gemaakt om hun degelijke waar.

Dat hij hiermede de kleine leurders en de teuten van Lommel en Bergeyk, die niet verder dan het Brabantse land kwamen, het brood uit de mond stootte, daar bekommerde Frans Jansen zich niet om. Hij had de beste koperwaar, en hij wilde los eer hij de Duitse grens bereikte, want de koning der Pruisen was nog altijd aan het oorlogje spelen en koperwaar was een fel begeerd artikel voor de rondzwervende roversbenden. Frans Jansen ving in Brabant al een veelvoud van de prijs die hij aan de Gesselse koperslagers betaald had. Zijn huifkar werd met de dag lichter en zijn geldbuidel zwaarder, naargelang zij de Duitse grens naderden. De jongens zagen dat en hun verwachting steeg.

Zij waren met de sluwste koopman op reis, die het dorp ooit de rug had toegekeerd. Met zo'n meester gingen zij ongetwijfeld een gouden toekomst tegemoet !

Maar, naargelang de dagen zich aaneenrijden, begonnen zij ook te beseffen dat de beloofde rijkdom voorlopig hun deel niet zou zijn. Zij hadden het fel begeerde contract getekend en zich met lijf en ziel verkocht aan de gierigste, strengste meester die er in de wijde omtrek te vinden was. Zij mochten alle dagen hun buik rond en dik eten aan roggebrood met reuzel, dat wel, en 's-avonds aan het kampvuur gaf het bonen met spek. Hun dorst konden zij lessen aan de dorpspomp, of zij schepten water uit een heldere beek. Buiten de zondagen leefden zij even sober als thuis, met als enig verschil dat zij geen honger leden, dat zij allemaal even degelijk gekleed gingen in een leren vest met bombazijnen broek en zware schoenen aan hun voeten inplaats van klompen. Maar zij hadden geen duit te verteren, want de helft van hun eerste jaarwedde was thuis achtergebleven om moeder te troosten en de ergste nood in het gezin te lenigen en van de rest zou hun één daalder per maand worden uitbetaald, zolang de meester tevreden was. En Frans Jansen was niet gauw content. Van de gezellige prater, die in 'De Dry-Pinten' het halve dorp in zijn ban had gehouden met ellenlange verhalen over de koperteuten die in het land van de Denen hun fortuin maakten, bleef op deze zware tocht niets over dan een nukkige brombeer, die de zweep even grif voor zijn leerjongens gebruikte, als voor de weldoorvoede paarden. Vroom als hij was, kon hij toch om het minste vergrijp, de geringste nalatigheid vloeken als een bezetene. Maar avonds, eer zij hun slaapplaatsen onder de huif of in het open veld opzochten, bad hij de jongens een ellenlang avondgebed voor, dat zij duizelig van de slaap beantwoordden, en wee degene die dierf indommelen, eer Frans Jansen plechtig 'amen' gezegd had ! Hij riep de heilige Kristoffel aan om bescherming op de lange, gevaarlijke tocht, want je kon nooit weten of je de rovers zou ontmoeten op je pad. Alle heiligen die hun speciale bekwaamheden hadden bewezen in geval van ziekte of tegenslag, bliksem, diefstal en hekserij, hield hij te vriend, want Frans Jansen was even vroom als al zijn voorvaderen en even bijgelovig als het volk op het Deense platteland.

Alleen op de zaterdagen dreef hij zijn paarden soms tot groter spoed; zij moesten vóór de avond een stad of dorp met een roomse kerk zien te bereiken, want de zondag was de dag des Heren en een strenge rustdag. Dan zou hij geen ketel verkopen, tenzij hij er extra dik aan kon verdienen. Dan joeg hij zijn leerjongens in alle vroegte naar de kerk, en ging later zelf nog eens met ze naar de hoogmis, als dat zo uitkwam, 'want', zei Frans Jansen, 'als wij eenmaal in het land der Denen zijn, dan wordt ons die genade vaak onthouden. Dan gaan er soms zondagen voorbij, waarop wij het kerkje in

Fredericia niet kunnen bereiken omdat het te ver uit je route ligt en daardoor bedrijven wij de ene doodzonde over de andere, zonder dat wij er onderuit kunnen. Denemarken is een best land, maar het leeft in de duisternis van het protestantisme; dat is één van de offers die wij aan de mammen moeten brengen, God zij ons zondaars genadig! Maar hebben wij wel een andere keus?' Nee,. de jongens vonden dat zij geen andere keus hadden; zij zouden trouwens wel uitkijken, om Frans Jansen tegen te spreken ! Daarom woonden zij op reis alle zondagen braaf de vroegmis en de hoogmis bij, om vast wat over te sparen als tegenwicht in het toekomstige verzuim, en soms nog het lof of de vespers, zolang zij er in slaagden, tijdig een rooms dorp of stadje te bereiken. De rest van die dag was dan een waar feest voor de jongens, want zij aten hun buik vol in herberg of taveerne en 's-avonds kregen zij wittebrood met worst en een kroes bier. Dan vertelde de meester over het land van de Denen en over de gezellen die daar waren achtergebleven, allemaal vertrouwde namen, in een land waarvan zij zich geen begrip konden vormen.

'Wij zijn het Gezelschap flink aan het uitbreiden, nu het ons daar zo voor de wind gaat', vertrouwde hij hun in een van zijn weinig gemoedelijke buien toe 'dat komt door de jenever, die 'ze daar overal op het platteland stoken, Telkens komen er krachtiger maatregelen van de regering tegen het jeneverstoken. De procureur doet dan soms een inval met soldaten van de ruitery en de boeren in heel die streek raken in paniek. Maar de GesSelse koperteuten niet vanzelf! Die kopen als de bliksem al die apparaten op tegen de prijs van oud koper,...Nou, en later gaat de angst weer over en de boeren hunkeren weer naar hun clandestiene jajem. Wat kunnen zij anders doen, dan bij ons weer nieuwe apparaten aanschaffen? Wij zijn potdomme de enigen in het land die koper mogen verhandelen, en we zouden wel gek zijn als wij daar niet van profiteerden Ja, wij gaan binnenkort onze zetel meer naar het noorden verplaatsen. Flensburg is al meer dan honderdjaren de officiële zetel van het Gezelschap, maar dat wordt te lastig, nu wij helemaal tot in Randers en zelfs in Aalborg handel drijven. Ik heb al een machtig groot huis op het oog in Horsens, waar wij al jaren een magazijn hebben. Als ik over twee jaar tot voorzitter word gekozen en die kans is niet gering, dan wil ik dáár de zetel van het Gezelschap vestigen.

Randers... Aalborg... Horsens... al die namen hadden nog geen betekenis voor de jongens, die nooit verder dan Turnhout waren geweest. Zij bezaten niet de geringste kennis van het land waarheen zij op weg waren. Iedere Gesselaar had wel eens van Flensburg gehoord, waar al een eeuw lang de zetel van het Gezelschap gevestigd was, en ook Fredericia klonk hun vertrouwelijk in de oren, omdat iedereen wist dat de teuten alleen daar zondags bijeen konden komen om hun

roomse godsdienst te belijden. Maar verder ging hun kennis van het land der Denen niet. Zij hadden een paar winters het schooltje van meester Hendriks bezocht, omdat die de kachel roodgloeiend stookte. De lange zomers waren omgevlogen Met stropen op de hei en wat pungelen langs de grens, of soms zelfs met werk op het land, als daar wat te verdienen viel. Nee, veel metenschap brachten zij niet mee, maar daar had Frans Jansen ook niet naar gevraagd. Die had gezocht naar sterke knuisten om te sjouwen, naar grote voeten om de eindeloze wegen te gaan. Toen had hij er zes van de besten uitgezocht, want aanbod was er in overvloed. Zes gelukkigen, die hun fortuin gingen maken als koperteut; die eens als welgestelde kooplieden zouden terugkeren naar het kleine Kempendorp, dat nooit uit hun gedachten was geweest. Hij keek ze één voor één aan, zoals zij daar bij hem rond het flakkerende kampvuur zaten, zes sterke jonge kerels met hun zucht naar avontuur en hij liet een tevreden gegrom horen. Zij zouden het wel rooien met elkaar... Als zij eerst maar veilig over de Luneburger Heide kwamen-, want in Neder Sachsen en Holstein trokken nog roversbenden rond....

Maar zij hoefden niet eens zo lang te wachten!

In Denekamp hadden zij hun laatste Gesselse ketels verkocht, op de wonderketel na, die voor niemand te koop was, die ook door niemand ooit te koop gevraagd was, omdat hij, vol kleine blutsen en deuken zat. En toch was juist de wonderketel Frans Jansen's paradepaard. Hij had de bodem aan de binnenkant extra laten verstevigen en hij beukte erop met zijn zware stok, om de huisvrouwen naderbij te lokken; dat sonoor geluid galmde als het beieren van een klok door de stille dorpen. De ketel fonkelde en schitterde in het zonlicht en als de vrouwen nieuwsgierig om hem waren heengedrongen, legde Frans Jansen de ketel ondersteboven op de kasseien en hij sprong met zijn zware kloefen op de bodem om te laten zien dat een echte teutenketel niet kapot te krijgen was. Hij sloeg een roffel op de ketel en hij maakte zoveel misbaar, dat de zuinige vrouwen zich hoofdschuddend afvroegen, hoe iemand zo'n kostelijk stuk huisraad zó durfde maltraiteren. Maar zijn stunt had altijd succes; ze waren gelukkig als zij óók zo'n onvervalste teutenketel konden kopen. Met paarden en wagen en wonderketel dus, liet Frans Jansen zich de volgende nacht door een paardesmokkelaar over de grens loodsen, want hij hield niet van plichtplegingen. Hij was tien jaren onafgebroken in het land der Denen geweest en hij wist niet wie nu aan de grens tussen de Nederlanden en het Duitse Rijk het recht had om tol te heffen, of hoe hoog die zou zijn. Hij had trouwens ook wat wapens mee, drie vervaarlijke pistolen en een oud jachtgeweer. Daarom had hij in Holland al zijn koperwaren uitgevent en die oude smokkelaar afgehuurd, om hem langs sluikwegen tot in Hesepe te brengen.

Zij trokken die nacht en de volgende dag haastig voort, alleen rustend wanneer de paarden daar behoefte aan hadden, en zij bereikten veilig het Kirchhofferwoud, waardoor zich tussen gordhorn en Lingen de aloude 'Kaiserbahn' slingerde.

Van hieraf waren zij verder op zichzelf aangewezen. De smokkelaar ontving buigend zijn loon, waarschuwde hen nog met een sluw lachje voor rondzwerfend gespuis, en wenste hen God's rijkste zegen op hun gevaarvolle tocht. Frans Jansen gromde zomaar wat. De gids had hem dertig Marken gekost, dat was meer dan een leerling in een jaar verdiende, maar hij troostte zich met de gedachte dat de tolgaarden veel meer zouden hebben geëist en bovendien zijn wapens hadden verbeurd verklaard.

De jongens zaten wat bedrukt in de huifkar bijeengedrongen; niet dat zij bang waren, maar voor het eerst maakten zij kennis met de beklemmende stilte van eeuwenoude loofbossen, waarin het geplof der paardehoeven dof opklonk tussen de woudreuzen. De 'Kaiserbahn' was nauwelijks geplaveid en verloor zich al spoedig in allerlei kronkels in het steeds dichter wordende woud. Toch herinnerde Jansen zich dat hij deze weg ook op de thuisreis gevolgd had; hij had toen een ganse dag te paard gezeten, zonder een mens te ontmoeten.

'Hier buigen wij van de weg af en slaan ons bivak op', beval hij, toen zij tegen de avond aan een heldere beek kwamen, die een eind langs de weg stroomde en vervolgens weer in het woud verloren scheen te lopen. Zij lieten de paarden drinken en leidden de dieren daarna een eindweegs het bos in, waar zij ze aan een korte lijn achter lieten. De huifkar stond bezijden de weg tussen wat kreupelhout verscholen.

Zij aten in stilte het oudbakken brood. Er mocht voor het eerst geen vuur worden gemaakt om een warm maal te koken, want Frans Jansen was voor geen kleintje vervaard, maar hij voelde er weinig voor, het gespuis aan te lokken door de gloed van het vuur. Zij spraken slechts fluisterend wanneer dat nodig was; de geluiden droegen zo ver in de stilte van het woud. Hij besloot zelf de eerste Wacht te betrekken tot middernacht, daarna zouden de jongens twee aan twee een paar uren waken.

Hendrik Petersen en Fonske Teuwens werden rond middernacht door hem wakker geschud om de wacht te betrekken tot twee uur. Hij gaf Hendrik zijn groot koperen horloge en een van de vervaarlijke pistolen. Fonske Teuwens nam het oude jachtgeweer onder zijn hoede en zo begon voor de twee jongens hun eerste nachtwake. 'Alles is rustig', gromde de meester, 'en ik verwacht ook niet dat er vannacht iets zal opdoen, maar je kunt hier nooit te voorzichtig zijn. Voor spoken of heksen hoeven jullie geen schrik te hebben, want ik heb de rozekrans en de litanie van alle heiligen gebeden, nou, én móchten' er rovers komen, dan zijn dat maar mensen van vlees en bloed, precies even kwetsbaar als wij, maar minder slim vanzelf. Als je iets verdachts ziet, kom je mij maar wakker maken.'

Na deze bemoedigende woorden liet de meester zijn leerjongens alleen met hun zware verantwoording. Zij voelden zich trots en hoopten eigenlijk dat er wel iets gebeuren zou. Iets, waardoor zij hun grote betrouwbaarheid konden bewijzen. Zij hurkten neer in het dichte struikgewas langs de weg, die zij in het heldere maanlicht tot aan de volgende bocht konden overzien. Achter hen stroomde de ruisende beek als een zilveren lint. Boven hun hoofden fluisterde de wind in de bladeren van de woudreuzen. Fonske Teuwens begon al gauw te knikkebollen en Hendrik Petersen dacht aan thuis, aan het rustige Kempendorp, waar nooit iets gebeurde. En nu zat hij hier in een groot, donker bos, waaruit alleen de heksen en de spoken gebannen waren, te wachten op de rovers, die het op het goud van Frans Jansen voorzien hadden. Hoe zag een echte roverhoofdman er uit? Zou hij een masker dragen, en een dolk tussen de tanden? En hoe groot was een roversbende? Maakten zij met hun zevenen wel een schijn van kans, wanneer er een echte roversbende op hen afkwam? Zij hadden drie pistolen en een geweer, maar alleen bij en Frans Jansen zouden durven schieten, als het er op aankwam.... Schoten rovers je meteen dood, of lieten zij je ongemoeid, wanneer je bereid was al je geld af te geven? Maar de jongens hadden geen duit op zak, en Frans Jansen zou nooit zijn geld afgeven, daar kende hij de reus nu wel voor! Die had de pistolen niet voor niets gekocht en hij was al zo tekeer gegaan om de dertig Marken, die hij de gids had moeten betalen. Daar dacht Hendrik Petersen aan, terwijl hij daar in de struiken langs de berm zat, aan de oude veesmokkelaar en hoe sluw die gelachen had toen hij aan het begin van de 'Kaiserbahn' afscheid nam. Hendrik vond het kereltje onbetrouwbaar genoeg om zelf de rovers op hun spoor te zetten. Was hij niet de enige die van hun aanwezigheid in het woud op de hoogte was? En hij had een schele blik op de dikke geldbuidel van Frans Jansen geworpen, eer hij zijn prijs had bepaald. 'Dertig Marken, Heer, en voor de rest van uw reis behoeft u de barmhartige God, want er is veel gespuis op de wegen!

Toen Hendrik Petersen zo ver gekomen was met zijn somber gepeins, werd hij opgeschrikt door het verre gehinnik van een paard, dat hem het bloed in de aderen deed stollen, Als door, een adder gebeten veerde hij overeind; het hart bonsde hem in de keel, terwijl hij, de weg af tuurde, die leeg en verlaten onder het bleke maanlicht lag. Eerst probeerde hij zichzelf nog wijs te maken dat het een van hun eigen paarden was geweest, maar het geluid kwam niet van die kant, het kwam uit een heel andere richting, van ergens, achter een bocht van de weg. Hij keek naar zijn makker die rustig lag te slapen tussen de struiken. Hij kroop op banden en knieën naar hem toe en schudde hem wakker. Fonske Teuwens kwam met een schriksnork overeind en staarde hem lodderig aan.

Wá is 't er?" Onraad!" fluisterde Hendrik opgewonden, ik heb een paard gehoord achter de wegekronkel! Er is vreemd volk op komst, rovers misschien!...'. Fonske was opeens klaar wakker. Hij greep bevend naar zijn geweer en gluurde door de struiken naar de verlaten weg. Nu hoorden zij ook heel Vaag het dokkeren van een kar in de suizelende stilte. 'Ik blijf hier liggen', fluisterde Hendrik Petersen, ga jij als de gesmeerde bliksem Frans Jansen en de anderen waarschuwen!' Hij was nog niet uitgesproken, toen twee kerels behoedzaam rond de bocht van de weg kwamen geslopen. Zij hadden niet eens een masker voor, en ook geen mes tussen de tanden, maar de grootste droeg een geweer overde schouder. Hij spiedde de weg af, die zich voor hem uitstreckte tot aan de volgende bocht. Dan trok hij zich terug in de bosrand en bleef daar staan. Hij knikte met het hoofd en de andere man haastte zich terug achter de bocht van de weg, waar het gedokker van de wagen nu luider werd. 'Vórt nou!' fluisterde Hendrik Petersen, 'zeg de baas dat ze gewapend zijn, en dat er nog meer volk op komst is! Fonske Teuwens waadde door de beek en haastte zich naar de plek waar Frans Jansen net de jongens lag te snurken alsof er geen rovers bestonden. Hij schudde de meester bij de schouder en de reus zat met een geeuw overeind. 'Róvers!' fluisterde Fonske zenuwachtig, 'een hele bende! Zij komen met karren en paarden, en ze hebben geweren bij zich!' Hij had slechts één vent met een geweër gezien, maar hij twijfelde er niet aan, of de anderen zouden ook wel tot de tanden gewapend zijn. Frans Jansen vloekte binnensmonds. Hij greep zijn pistool en deelde fluisterend zijn bevelen uit. Daarna haastte hij zich naar de bosrand, op de voet gevolgd door Peer van Thijs Loyens, die ook zo'n vervaarlijk pistool droeg, maar het op armlengte van zich afhield uit angst dat het in zijn handen zou ontploffen. De andere jongens waren onder leiding van Fonske Teuwens naar de huifkar gestuurd, die zij als barricade konden gebruiken in geval van nood. Zij hadden opdracht uit alle macht op de wonderketel te gaan beuken, zodra de meester een schot zou lossen, want Frans Jansen geloofde in lawaai. Hij hoopte dat zij zo de rovers zouden afschrikken als een vlucht lastige spreeuwen.

Toen hij aan de bosrand kwam, waar Hendrik Petersen tussen de struiken gehurkt zat, met het pistool in aanslag, wees de jongen naar de weg. 'Vijf,..' fluisterde hij, 'ik heb er pas vijf geteld, maar ik weet natuurlijk niet hoeveel er nog in die wagen zitten...' Frans Jansen knikte terwijl hij zwijgend in de richting tuurde, die de jongen had aangeduid. In het bleke maanlicht waren zij duidelijk te onderscheiden zoals zij nader slopen; eerst de grote kerel met het geweer, nu in de kromming van zijn arm. Het leek of de glimmende looprecht op het groepje tussen de struiken gericht was, maar dat moest verbeelding zijn. Naast hem sloop een kleine; die de weg verkend had en daar achter kwam de dokkerende huifkar, bespannen met één mager paardje.

Twee kerels, die neven de wagen liepen en de voerman op de bok loerden onophoudelijk rond, alsof zij de zaak niet vertrouwden. Misschien waren de rovers zelf wel een beetje bang... Misschien geloofden zij nog in trollen en bosgeesten, die hun zwarte zielen begeerden... Frans Jansen kon niet tot een besluit komen. Zij zagen er niet bloeddorstig genoeg uit, en wellicht zouden zij voorbij gaan zonder de teuten in het struikgewas te ontdekken. In ieder geval zag hij nog geen reden om het vuur te openen. Hij liet zijn pistool zakken en beduidde de jongens met een handgebaar hetzelfde te doen. Maar Peer van Thijs Loyens, bibberend van de zenuwen, begreep het zeker verkeerd. Die hief zijn vervaarlijk pistool in de lucht en loste een schot, dat daverend naratelde tussen de eeuwenoude woudreuzen. Dit was het sein tot algemene paniek! De vier jongens bij de huifkar waren ervan overtuigd dat de meester het eerste schot gelost had. Daarom schoot ook Fonske Teuwens met donderende knallen zijn pistool af en de anderen begonnen met stokken op de wonderketel te beuken totdat het woud ervan weergalmde.

De rovers op de weg waren zó verbijsterd dat zij niet eens trachtten te ontsnappen uit de hinderlaag. Maar het scharminkelige paardje ging op zijn achterste benen staan en klauwde hinnekend in de lucht, het poogde de wagen af te schudden en toen dat niet lukte, ging het er vandoor, alsof de baarlijke duivel er achteraan joeg. De voerman wist het beestje vloekend en tierend te bedwingen en hij vloekte in het Hollands, nee in zo'n schoon sappig Brabants, dat Frans Jansen er een ogenblik verbijsterd naar luisterde, vervolgens zijn handen aan zijn grote mond zette en boven het lawaai van de ketelmuziek uitbrulde dat de rovers gatsakkerju geen schrik hoefden te hebben! Dat zij nomdepie teuten ondermalkáár waren! Hei! hoi! steenezels, blijf dan .toch staan, want wij zijn potdomme van Gessel!

Tot die conclusie was de voerman tenslotte ook gekomen, want hij had de ketelmuziek herkend. Zo'n tam-tam maakten alleen die kerels uit Gessel! Hij kwam met uitgestoken hand en een brede grijns naar Frans Jansen toe en hij sloeg hem op de schouder dat het klatste, en empezant vertelde hij hem dat het een gosgruwelijk schandaal was, om je burens in het buitenland zo de stuipen op het lijf te jagen! Als hij, Nol Verhees, gezond en wel in het Brabantse land mocht terugkeren, dan zou hij bij de schout zijn beklag doen! Het gedreun op de wonderketel eindigde abrupt, want Hendrik Petersen was naar de huifkar gerend om de jongens toe te schreeuwen dat de slag in het Kirchhofferwoud voorbij was en gewonnen door Gesselaars. Het waren gaddekke een stel textielteuten uit Bergeyk, die zij voor rovers hadden aangezien, maar nu was alles weer peis en vree.

Alleen Peer van Thijs Loyens, die het eerste schot had gelost, kreeg van Frans Jansen nog op zijn donder omdat hij de meester verkeerd had begrepen.

Later zaten de mannen lachend rond een groot kampvuur en deden zich tegoed aan de hazen die zij gestroopt hadden. Alle angst voor rovers en ander gespuis was voorbij, nu zij met zo'n grote groep Brabanders bijeen zaten; heel het Kirchhofferwoud was van hun! Zij wisselden hun ervaringen en de laatste nieuwtjes uit, want de textielteuten van Bergeyk waren al maanden van huis. Zij waren voor het eerst van hun leven tot onder in Holstein geweest, waar zij goede zaken hadden gedaan, en zij wisten te vertellen dat de zevenjarige oorlog ten einde liep, en dat de Russen vrede gingen sluiten met de Pruisen.

'En de teuten van Luyksgestel met de rovers van Bergeyk!' vulde Frans Jansen schaterend aan. De kerels van Bergeyk keken wel een beetje zuinig. Zij hadden schrik genoeg gehad, er hadden potdomme doden kunnen vallen. En om dan nog voor rovers te worden uitgemaakt. De volgende dag ging ieder zijns weegs, en een paar weken later waren de textielteuten terug in Bergeyk, waar zij in hun dikke verhalen de rollen precies omdraaiden: die van Luyksgestel hadden het in hun boks gedaan van schrik voor de mannen van Bergeyk. Nog wat later kwam Frans Jansen met zijn jongens behouden in Flensburg aan, waar hun harde leerschool begon.

NAWOORD van de redaktieg Hiermede beëindigen wij onze publikaties uit "De Koperteuten" van Arie van der Lugt. Nieuwsgierigen onder U naar de verdere lotgevallen van de Luyksgestelse Koperteuten willen wij nog eens erop attenderen, dat het genoemde boekje verkrijgbaar is voor de prijs van f. 3, - bij de Stichting Openluchttheater, p/a Dorpsstraat 49 te Luyksgestel.